

Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa- opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Janne Leponiemi & Saara Ronkainen

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa - opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Saara Ronkainen & Janne Leponiemi, Varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutus Opinnäytetyö
toukokuu, 2025

Janne Leponiemi, Saara Ronkainen

Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa -opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Vuosi

2025

Sivumäärä

73

Maahanmuutto on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi, mikä näkyy myös suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Yhä useammassa päiväkodissa maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden määrä on kasvanut, joka tuo mukanaan uusia osaamisen vaatimuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tämän kehittämispohjaisen portfolio- opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista liittyen maahanmuuttajuuteen sekä vahvistaa henkilöstön osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jonka tarkoituksena oli tukea henkilöstöä kohtaamaan ja ottamaan vastaan maahanmuuttajataustainen lapsi tämän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä kahden Pirkanmaalaisen varhaiskasvatusyksikön kanssa.

Opinnäytetyön kehittämistyö toteutettiin yhteiskehittämismenetelmin työelämän kanssa. Kehittämistyönä muodostunut opas sisältää käytännön vinkkejä ja teoriaa liittyen maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on tärkeä rooli tukea maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden osallisuutta ja kotoutumista osaksi yhteiskuntaa. Opinnäytetyötä tehdessä tuli selväksi, että kohtaaminen on avain toisen ihmisen kuulluksi ja nähdyksi tulemiseen. Opinnäytetyön tuloksista hyötyvät opasta käyttävä varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä henkilöstön osaamisesta hyötyvä maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe. Opinnäytetyössä syntynyttä opasta voidaan hyödyntää aina, kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa.

Linkki Bulb- portfolioon: [Opas varhaiskasvatukseen maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen | bulb](#)

Asiasanat: varhaiskasvatus, kohtaaminen, varhaiskasvatuksen sosionomi, maahanmuuttaja

Laurea University of Applied Sciences
 Bachelor of social services, early childhood education
 Degree

Abstract

Janne Leponiemi, Saara Ronkainen

Immigrant families in early childhood education- a guide for early childhood education staff on meeting immigrant families

Year

2025

Pages

73

Immigration has increased significantly in recent years, which is also reflected in Finnish early childhood education. The number of children and families with immigrant backgrounds has grown in more and more daycare centers, bringing new competency requirements for early childhood education staff. The aim of this development-based portfolio thesis was to enhance the knowledge of early childhood education professionals regarding immigration and to strengthen their ability to encounter children and families with immigrant backgrounds in early childhood education. As a result of the thesis, a guide was created for early childhood education staff, intended to support them in welcoming and engaging children with immigrant backgrounds when they begin early childhood education. The thesis was carried out in collaboration with two early childhood education units in the Pirkanmaa region.

The development work of the thesis was conducted using co-development methods together with professionals in the field. The resulting guide includes practical tips and theoretical background related to encountering children and families with immigrant backgrounds in early childhood education. The early childhood education social pedagogue plays a key role in supporting the inclusion and integration of immigrant children and families into society. During the thesis process, it became clear that genuine encounters are key to helping another person feel heard and seen. The outcomes of this thesis benefit both early childhood education professionals using the guide and the immigrant children and families who benefit from the professionals' improved competencies. The guide created in the thesis can be utilized whenever a child with an immigrant background begins early childhood education.

Link to Bulb portfolio: [Opas varhaiskasvatukseen maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen | bulb](#)

Keywords: early childhood education, encounter, early childhood education sociologist, immigrant

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	6
1.1	Aiheen valinta ja toimeksiantajat	8
1.2	Tavoite ja tarkoitus.....	9
2	Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa	10
2.1	Kulttuurien välinen viestintä osana kohtaamista	12
2.2	Perheiden kohtaamisessa huomioitavia asioita	13
3	Maahanmuuttajalapsi osana ryhmää.....	15
3.1	Yhteistyö perheen kanssa	18
3.2	Traumainformoitu työote varhaiskasvatuksessa	20
4	Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen tukena	22
5	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	23
6	Kehittämistyön lähtökohdat	24
6.1	Kehittämistyön prosessi	26
6.2	Työntekijöiden osallistaminen oppaan suunnitteluvaiheessa	27
6.3	Oppaan toteutusprosessi	32
6.4	Valmiin oppaan kytkeytyminen työelämään ja tietoperustaan	34
6.4.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Varhaiskasvatuslaki	35
6.4.2	Opinnäytetyön tietoperusta.....	36
6.4.3	Työelämän tarpeet	37
7	Kehittämistyön tuotos	37
7.1	Välipalautteen hyödyntäminen oppaan teossa.....	38
7.2	Valmis opas	40
7.3	Valmis opas osaksi varhaiskasvatusyksiköiden toimintaa	42
8	Kehittämistyön arviointi.....	43
8.1	Kehittämistyön arviointi.....	43
8.2	Toimeksiantajan arviointi kehittämistyöstä	46
9	Johtopäätökset	47
10	Pohdinta	48
	Lähteet.....	53
	Liitteet	56

1 Johdanto

Maahan muuttaminen on lisääntynyt nykymaailmassa, osaltaan vallitsevasta maailmantilanteesta johtuen. Tälläkin hetkellä Suomessa on kaupunkeja, joiden päiväkodeissa on enemmistönä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tilastokeskuksen (2025) tiedotteen mukaan vuonna 2024 Suomeen muutti ulkomailta 63 049 henkeä, joista Suomen kansalaisia oli vain 6640 henkeä. Pietiläinen ja Wallenius (2023) kirjoittavatkin, että viime vuosikymmenten aikana ulkomaalaistaustaisten lasten määrä on Suomessa kasvanut. Ulkomaalaistaustaisiksi luetaan ne lapset, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. (Pietiläinen & Wallenius 2023.)

Pietiläisen (2022) mukaan ulkomaalaistaustaiset lapset ovat moninainen ryhmä, koska lasten taustat ovat erilaisia. Osa ulkomaalaistaustaisista lapsista on syntynyt Suomessa ja osa ulkomailla. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä maahanmuuton myötä. Vuoden 2021 lopussa alaikäisistä lapsista 90 prosenttia oli kotimaankielisiä ja joka kymmenes lapsi oli vieraskielinen (Pietiläinen 2022). Kuitenkin jo vuoden 2022 lopussa muita kuin kotimaisia kieliä puhui 11 prosenttia kaikista alaikäisistä lapsista (Pietiläinen & Wallenius 2023). Voidaankin siis sanoa, että maahanmuuton myötä maahanmuuttajataustaisten lasten ja samalla myös perheiden määrä on Suomessa kasvanut. Monien maahanmuuttajaperheiden lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen. Tämä asettaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamisen uuden äärelle, koska lasten ja perheiden kanssa ei välttämättä ole esimerkiksi yhteistä kieltä. Lisäksi erilaiset kulttuurit ja näihin sisältyvät tavat, voivat luoda haasteita kohtaamiselle ja yhteistyölle. Tulevaisuudessa maahan muuttaminen ei ole ainakaan vähentymässä, joten on tärkeää kehittää sekä luoda työkaluja varhaiskasvatukseen, joiden avulla työntekijöiden on helpompi kohdata maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Opinnäytetyömme vastaa tähän tarpeeseen kehittämällä oppaan työntekijöille, jonka avulla voidaan maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe kohdata parhaalla mahdollisella tavalla heidän aloittaessa varhaiskasvatuksessa.

Tämän opinnäytetyön näkökulmasta katsottuna maahanmuuttajuutta varhaiskasvatuksessa on tärkeä tarkastella myös varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin

nojautuen. Varhaiskasvatusta (540/2018) määritellään yhdeksi varhaiskasvatuksen tavoitteeksi turvata kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa jokaisen lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista sekä katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatusta pohjalta on laadittu valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta varhaiskasvatusta toteutetaan. Myöskin tässä asiakirjassa huomioidaan jokaisen lapsen yhdenvertaiset sekä tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatukseen. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan varhaiskasvatusta järjestetään inklusioperiaatteen mukaisesti eli kaikilla lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen esimerkiksi kulttuurisesta taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksen arvoperustaan kuuluu perheiden monimuotoisuuden huomioiminen, jolloin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin suhtaudutaan ammatillisesti, avoimesti sekä kunnioittavasti. (Opetushallitus 2022, 17, 23.)

Varhaiskasvatukseen voidaan ajatella olevan yhteiskunnallinen palvelu. Näin ollen varhaiskasvatus on osa monimuotoista sekä kulttuurisesti muuntuvaa yhteiskuntaa (Opetushallitus 2022, 34). Varhaiskasvatuksessa kulttuurinen moninaisuus on voimavara. Jokaisella lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus muun muassa omaan kieleen, kulttuuriin sekä uskontoon. Moninaista kulttuuriperintöä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä sekä katsomuksellista monimuotoisuutta arvostetaan sekä hyödynnetään osana varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2022, 34.) Jotta kaikki tämä toteutuu, se vaatii varhaiskasvatuksen työntekijöiltä osaamista, tietoa, taitoa sekä halua opetella uutta ja ottaa selvää erilaisista kulttuureista.

Opinnäytetyön aiheen tarpeellisuutta ja merkityksellisyyttä voidaankin siis perustella niin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, varhaiskasvatusta lain kuten myös maahanmuuton lisääntymiseen viitaten. Kun tuetaan varhaiskasvatukseen työntekijöiden osaamista, se hyödyttää suoraan varhaiskasvatuksessa olevia maahanmuuttajalapsia. Varhaiskasvatukseen työntekijöiden osaamista lisäämällä voidaan parhaiten edistää maahanmuuttajataustaisten lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämän vuoksi on tärkeää kehittää sekä luoda tarpeen mukaista materiaalia varhaiskasvatukseen työn tueksi. Työntekijöiden osaamisen tukeminen tukee myös lapsen edun toteutumista. Työntekijöiden osaamista tukemalla voidaan edistää myös koko maahanmuuttajaperheen integroitumista ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi tässä opinnäytetyössä on tärkeä tuoda aiheena maahanmuuttajuutta esille, koska toisinaan maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen panostaminen varhaiskasvatuksessa voi jäädä taka-alalle. Varsinkin, jos varhaiskasvatustyössä ei ole paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä. Toisaalta taas on tärkeä myös tukea työntekijöiden osaamista aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyömme on kehittämispohjainen portfolio-opinnäytetyö, jonka aiheena ovat maahanmuuttajataustaiset lapset sekä perheet varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme on osa varhaiskasvatuksen sosionomin pätevyysopintoja, joten opinnäytetyössä käsitellään myös varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyömme kehittämistyönä muodostuikin opas varhaiskasvatuksen työntekijöille maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamisen tueksi.

1.1 Aiheen valinta ja toimeksiantajat

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä kahden eri varhaiskasvatusyksikön kanssa eli opinnäytetyöllämme on kaksi eri toimeksiantajaa. Molemmat toimeksiantajina toimivat varhaiskasvatusyksiköt sijaitsevat Pirkanmaalla, mutta eri kaupungeissa. Molemmat varhaiskasvatusyksiköt ovat kunnallisia päiväkotia. Opinnäytetyömme toimeksiantajat poikkeavat hieman toisistaan. Toisessa varhaiskasvatusyksikössä on kaksitoista lapsiryhmää ja toisessa seitsemän. Lisäksi toisessa varhaiskasvatusyksikössä on määrältään enemmän asiakkaina maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Varhaiskasvatusyksiköt sijaitsevat myös erikokoisissa kaupungeissa, joissa on myös erilainen väestöpohja maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden suhteen.

Tässä opinnäytetyössä on kaksi eri tekijää. Opinnäytetyön aihetta alettiin yhdessä pohtimaan tammikuussa 2025. Toiselta opinnäytetyön tekijältä nousi ehdotuksena aiheeksi maahanmuuttajuus varhaiskasvatuksessa. Toisen opinnäytetyöntekijän innostuttua aiheesta, kummatkin opinnäytetyön tekijät kävivät keskustelun toimeksiantajiensa kanssa. Tämän keskustelun pohjalta toisesta toimeksiantajana toimivasta varhaiskasvatusyksiköstä nousi aiheena esille maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaaminen ja työntekijöiden tukeminen liittyen kohtaamiseen. Näin ollen opinnäytetyön aiheeksi valikoitui varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukeminen kohdata maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä, heidän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Lopullinen aihe opinnäytetyöhön nousikin siis työelämän tarpeista. Alusta asti oli myös selvää, että kumpikin opinnäytetyöntekijä haluaa tehdä opinnäytetyön oman työpaikansa kanssa yhteistyössä. Halusimme myös luoda jotain konkreettista varhaiskasvatuksen työntekijöiden työn tueksi, joten päädyimme kehittämään konkreettisen oppaan työntekijöille.

Opinnäytetyön aiheelle on tilausta työelämässä, koska varsinkin toisessa toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatusyksikössä maahanmuuttajataustaisia perheitä on vielä vähän, mutta perheitä on alkanut tulla enenevässä määrin pikkuhiljaa lisää. Tämä asettaa omalta osaltaan haasteita työntekijöiden osaamiselle sekä luo tarpeen materiaalille, josta saisi tukea työhön varsinkin maahanmuuttajataustaisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Toisessa yksikössä maahanmuuttajataustaisia perheitä on enemmän, joten siellä tarpeena oli enemmänkin työntekijöiden osaamisen tukeminen. Lisäksi kummassakaan yksikössä ei ollut vielä tämänkaltaista materiaalia olemassa.

Opinnäytetyön aiheeseen ja sen valintaan vaikutti myös kummankin opinnäytetyöntekijän henkilökohtainen kiinnostus aihetta kohtaan. Toisella opinnäytetyön tekijällä aiheen valintaan vaikutti oma henkilökohtainen halu oppia uutta sekä kehittää omaa ammattitaitoaan liittyen

maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiseen. Toisella opinnäytetyöntekijällä aihe koskettaa vahvasti omaa tämänhetkistä työtä ja haluaa oppia aiheesta lisää, jotta voi siirtää laajentunutta ammattiosaamistaan käytäntöön.

1.2 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön kehittämistyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista liittyen maahanmuuttajuuteen sekä vahvistaa henkilöstön osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe.

Kehittämistyön tarkoituksena on puolestaan tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan sekä ottamaan vastaan maahanmuuttajataustainen lapsi tämän aloittaessa varhaiskasvatusta. Kehittämistyönä muodostuneen oppaan avulla voidaan vahvistaa ja tukea henkilöstön jo olemassa olevia valmiuksia sekä vahvuuksia kohdata maahanmuuttajataustainen perhe.

Aiheena maahanmuuttajuus on laaja kokonaisuus, joten on tärkeää rajata aihetta työn tavoitteisiin sekä tarkoitukseen nähden (Kuva 1). Opinnäytetyömme aihe rajautuu koskemaan maahanmuuttajaperheitä, jotka ovat juuri Suomeen muuttaneita, eivät osaa suomen kieltä ja joiden lapsi on aloittamassa Suomessa varhaiskasvatusta.

Kuva 1: Opinnäytetyön aiheen rajaus

tetyön aiheen rajaus

Näin ollen opinnäytetyömme kehittämistyö on kohdennettu koskemaan juuri näitä perheitä. Opinnäytetyössä puhutaan ja viitataan maahanmuuttajataustaisiin lapsiin sekä perheisiin, joten käsite maahanmuuttaja on syytä määritellä. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (2023) määritelmän mukaan käsitteellä *maahanmuuttaja* viitataan ihmisiin, jotka ovat muuttaneet maasta toiseen. Käsite kattaa esimerkiksi perhesyiden, työn, opiskelun tai lähtömaan tilanteesta johtuvan pakolaisuuden takia Suomeen muuttaneita henkilöitä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2023.) Tässä opinnäytetyössä ei ole erikseen rajattu maahanmuuttajuuden syytä. Opinnäytetyö kattaakin kaikki maahanmuuttajaperheet, jotka täyttävät edellä mainitun rajauksen.

On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että maahanmuuttajuuden syyt voivat poiketa hyvinkin paljon toisistaan. On eri asia muuttaa maasta toiseen esimerkiksi työn, kuin lähtömaan tilanteesta johtuvan pakolaisuuden takia. Maahanmuuttajuuden moninaiset syyt voivat asettaa

omanlaisiaan haasteita sekä vaatimuksia työntekijöiden osaamiselle kohdata maahanmuuttajalapsi ja perhe varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää huomioida se, miten moninaisia syitä maahanmuuton taustalla on, ja miten ne voivat vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen sekä perheen kohtaamiseen. Yleisesti maahanmuuttajuudesta varhaiskasvatuksessa on tehty laajasti ja monipuolisesti erilaisia tutkimuksia. Opinnäytetyösämme halusimmekin tuoda erityisesti esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön tukemisen heidän kohdatessaan maahanmuuttajataustaisia perheitä.

Opinnäytetyömme kehittämistyön tuotoksena muodostuu opas varhaiskasvatuksen työntekijöille liittyen maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyvässä oppaassa on käsitelty yleisellä tasolla maahanmuuttajaperheen kohtaamiseen liittyviä asioita. Oppaassa on myös huomioitu traumoja kokeneen lapsen kohtaaminen. Näitä traumoja on voinut syntyä esimerkiksi lähtömaan tilanteen takia.

2 Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää määritellä mitä kohtaamisella tarkoitetaan ja mikä merkitys kohtaamisella on ihmisen hyvinvoinnille. Kohtaamisen onnistuminen on kiinni kahden ihmisen välisen vuorovaikutuksen onnistumisesta. Kaikki ihmiset haluavat tulla kohdatuksi ja nähdyksi omana itsenään. Väestöliitto (2024) kirjoittaa kolmen K:n periaatteesta, jota voidaan hyödyntää vanhempien kanssa. Tärkeää vanhempien kohtaamisessa on kunnioitus, kuuntelu sekä kysyminen. (Väestöliitto 2024.) Leppänen (2020) luonnehtii kohtaamista sydämen ravintona, toisen ihmisen kuulemista, näkemistä ja läsnäoloa.

Kohtaaminen on hyvin laaja käsite, johon vaikuttavat lukuisat eri asiat. Leppäsen (2020) artikkelin mukaan kohtaaminen on tilanne, jossa ihmiset kuuntelevat toisiaan, haluavat tulla ymmärretyksi ja samanaikaisesti ymmärtää toisiaan. Voidaan ajatella, että kohtaaminen on oman itsensä uudelleen löytämistä toisen antaman hyväksynnän kautta (Leppänen 2020).

Kohtaaminen on myös varhaiskasvatustyön ydintä. Varhaiskasvatuksessa kohdataan päivittäin lapset sekä heidän huoltajansa. Kohtaaminen rakentaa luottamusta sekä yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä lapsen huoltajien välille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan miten avoin, arvostava sekä tasavertainen kohtaaminen on tärkeää, kun sovitaan esimerkiksi lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista. (Opetushallitus 2022, 21). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan lasten sensitiivinen ja myönteinen kohtaaminen vaikuttaa myönteisesti lasten osallisuuden kokemukseen varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksessa lasten arvostava kohtaaminen vahvistaa muun muassa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. (Opetushallitus 2022, 34,29.)

Kohtaamisen perustan muodostaa kuunteleminen. Kuuntelemalla toista ihmistä, voidaan esimerkiksi vähentää väärinkäsityksiä ja parantaa tiedonkulkua. (Leppänen 2020.) Kuulluksi ja kuunnelluksi tuleminen avaa mahdollisuuksia yhteisymmärrykseen (Väestöliitto 2024). On myös hyvä pysähtyä miettimään, missä kohtaaminen tapahtuu ja miten kohtaamiselle valittu paikka voi vaikuttaa kuulluksi tulemisen kokemukseen. Leppänen (2020) kirjoittaa, että vanhemmalle on tärkeä tulla kohdatuksi ilman pelkoa joutua kritiikin tai negatiivisen asenteen kohteeksi. Vanhemman aito kohdatuksi tulemisen kokemus vaatii työntekijältä taitoa kuunnella mitä vanhemmalla on sanottavana. (Leppänen 2020).

Kuuntelemisen lisäksi työntekijän tulisi jättää muun muassa omat asenteet ja arvot syrjään. Monesti kohtaaminen on sidottu tiettyyn aikaan ja paikkaan. Kohtaamista voidaan luonnehtia vuorovaikutuksena, jonka onnistumiseen vaikuttaa eläytymiskyky, tilanneherkkyys sekä toisen ihmisen kokemusten ymmärtäminen. (Leppänen 2020.) Kohtaamiseen liittyy myös paljon sanatonta viestintää. Yhteisen kielen puuttuessa perheen kohtaamisessa sekä vuorovaikutuksessa korostuu sanattoman viestinnän elementit, kuten eleet ja ilmeet. Työntekijänä on tärkeää panostaa varhaiskasvatuksen arkisiin tilanteisiin, joissa vanhempia kohdataan. Nämä tilanteet ovat lapsen tulo- ja lähtötilanteet. Olennaista on olla läsnä sekä herkällä korvalla tarjota perheille mahdollisuuksia ottaa asioita puheeksi sekä tulla kuulluksi. Näin ollen kohtaaminen ja sitä kautta myös vuorovaikutus on paljon enemmän kuin vain puhutut sanat.

Kohtaamisesta puhuttaessa nousee esille toisen ihmisen kunnioittaminen. Kun työntekijät kunnioittavat vanhempaa ja hänen vanhemmuuttaan, on toimivan yhteistyösuhteen luominen helpompaa. (Väestöliitto 2024). Kuuntelematta ja kohtaamatta jääminen voi pahimmillaan lamauttaa ihmisen toimintakykyä. Kohtaamistilanteissa nopeat tulkinnat voivat aiheuttaa ongelmia, koska silloin ei kuule, eikä ymmärrä mitä toisella ihmisellä on sanottavana. (Leppänen 2020.) Tämän vuoksi toisia ihmisiä, mutta myös maahanmuuttajaperheitä kohdatessa, ei pidä olettaa mitään. Jos työntekijä ei ymmärrä tai tiedä jotain, on tärkeä kysyä suoraan perheen vanhemmilta. Tärkeää on olla kiinnostunut ja utelias toisesta ihmisestä. (Väestöliitto 2024.) Tapa, jolla työntekijät kohtaavat varhaiskasvatuksessa perheitä, kertoo varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuurista ja sen rakentumisesta. Kohtaamisen tapa tukee myös erityisesti maahanmuuttajaperheiden kotoutumista sekä kokemuksia osallisuudesta. Saman aikaisesti kohtaamatta jääminen voi heikentää esimerkiksi maahanmuuttajaperheen kotoutumista ja kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Kohtaaminen sekä vuorovaikutus osaaminen on varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen ydintä.

2.1 Kulttuurien välinen viestintä osana kohtaamista

Opinnäytetyössä keskitytään maahanmuuttajataustaistenperheiden kohtaamiseen sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön tukemiseen kohdata näitä perheitä varhaiskasvatuksessa. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksessa on tärkeä huomioida ja tiedostaa miten erilaisten kulttuurien erilaiset tavat viestiä voivat vaikuttaa kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Maahanmuuttajaperheen aloittaessa varhaiskasvatuksessa on tärkeää miettiä, millä tavoin varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat perheen ja miten erilaiset tavat viestiä voivat vaikuttaa yhteistyösuhteen syntymiseen. Kohtaamisen tapa voi luoda edellytykset luottamuksellisen suhteen syntymiselle tai viedä pohjan yhteistyöltä. Kohdatessa toisista kulttuureista tulevia ihmisiä, on työntekijänä syytä miettiä omaa tapaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista tuleekin keskustella rakentavasti ja luoda uusia tapoja toimia yhdessä (Opetushallitus 2022, 34).

Halmeen ja Vatajan (2011) mukaan kulttuurien välisessä viestinnässä on tärkeää toisen ihmisen arvostaminen ja aito kunnioitus. Omien kulttuuriasenteiden ja ennakkoluulojen tiedostaminen auttaa tulkitsemaan viestejä oikein. Monesti riidat ja väärinkäsitykset pääsevät syntymään, koska ei välttämättä tunnusteta kommunikaation eroja. Monissa kulttuureissa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota säätelevät tarkat säännöt ja käyttäytymiskuviot. (Halme & Vataja 2011, 54.) Kohtaamisessa on varhaiskasvatuksen työntekijän tärkeä kiinnittää huomiota kielelliseen ja ei-kielelliseen viestintään, koska ne ovat erottamaton osa vuorovaikutusta. Ei-kielelliseen viestintään kuuluvat esimerkiksi eleet, ilmeet, katse, koskettaminen sekä fyysinen olemus.

Karlsson, Kangas & Lastikka (2021) kirjoittavat, että keskeistä vuorovaikutuksessa on dialogin sekä keskinäisen ymmärryksen tukeminen, kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen, vastavuoroiseen yhteistyöhön kannustaminen sekä tuen ja yksilöllisen huomion antaminen. Tärkeässä roolissa ovat myös avoimet ja lämpimät vuorovaikutussuhteet sekä toisen ihmisen kunnioittaminen, kuunteleminen sekä perheen osaamisen ja vahvuuksien tukeminen. (Karlsson, Kangas & Lastikka 2021, 130.) Kun varhaiskasvatuksen työntekijä tukee näitä asioita voivat perheet ja lapset tuntea kuuluvansa yhteisöön.

Kulttuurien väliseen viestintään ja tapaan olla vuorovaikutuksessa voi myös vaikuttaa se, elääkö ihminen yhteisöllisyyttä vai yksilökeskeisyyttä korostavassa kulttuurissa. Yhteisökulttuurista tulevalle perheelle voi olla hyvinkin vieras ajatus, kun suomalaisessa kulttuurissa lapsi kasvatetaan itsenäiseksi ja lapsen oma aktiivinen kokeilu ja tutkiminen ovat suotavia. Yhteisökulttuureissa lapsen ei oleteta olevan itseohjautuvia tai omatoimisia. (Halme & Vataja 2011, 59-60.) Lisäksi vuorovaikutukseen ja sen laatuun voi vaikuttaa myös eri kulttuurien suhtautuminen valtaan. Halme ja Vataja (2011) kirjoittavatkin, että valta voi perustua esimerkiksi ikään, sukupuoleen tai koulutukseen. Suuren valtaetäisyyden kulttuureissa

valtarakenteet ovat selkeä osa yhteiskuntaa. Puolestaan alhaisen valtaetäisyyden maissa korostetaan tasa-arvoa ja arvovalta perustuu koulutukseen. (Halme & Vataja 2011, 58-59.) Se miten valtaetäisyys ymmärretään voi vaikuttaa olennaisesti siihen millainen vuorovaikutussuhde perheen ja työntekijöiden välille muodostuu.

Maahanmuuttajalapsen ja perheet kohtaavat erilaisia haasteita muuttaessaan uuteen maahan. Perheillä ei ole välttämättä ole sosiaalista verkostoa tukena. Tämän lisäksi maahanmuuttajaperheillä voi olla vaikeuksia sovittaa yhteen omia sekä valtaväestön käytössä olevia kasvatuskäytänteitä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden asenteet ja kokemukset eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten perheiden kanssa vaihtelevat suuresti. (Karlsson, Kangas & Lastikka 2021, 121.) Joidenkin maahanmuuttajaperheiden kohdalla varhaiskasvatusta voi olla ainoa varsinainen kiinnike suomalaisen yhteiskuntaan sekä suomalaisiin ihmisiin. Näin ollen varhaiskasvatusta työntekijöillä on tärkeä vastuu perehdyttää sekä tukea perheen kuulumisen tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan. Perheen kuulumisen tukeminen osaksi varhaiskasvatusta yhteisöä voi vaatia työntekijöiltä hieman enemmän vaivaa, mutta pidemmällä aikavälillä se tukee perhettä ja on lapsen edun mukaista.

2.2 Perheiden kohtaamisessa huomioitavia asioita

Kulttuurien välisen viestinnän erojen lisäksi maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen voivat vaikuttaa muutkin asiat. Perheiden kohtaamiseen liittyen varhaiskasvatuksessa on tärkeä ottaa huomioon yleisesti kulttuurien erilaisuus, joka voi näkyä muun muassa pukeutumisessa ja ruokakulttuurissa. Monet maahanmuuttajataustaiset perheet tulevat yhteisöllisyyttä korostavista kulttuureista, joten osaltaan tähän perustuen perheiden ja monesti äitien yksinäisyys voi korostua. Tämä on hyvä tiedostaa varhaiskasvatuksessa, jotta perheiden osallisuutta voidaan tukea. Osa varhaiskasvatukseen tulevista maahanmuuttajataustaisista lapsista tulee maista, joissa suoritetaan ympärileikkauksia. Varhaiskasvatusta on hyvä olla tietoinen aiheesta, koska toisinaan se voi tulla perheiden kanssa puheeksi.

Mietittäessä mitä käytännön asioita maahanmuuttajataustaisen lapsen tullessa päiväkotiin kannattaa huomioida niin esimerkiksi Kati Turtiaisen ja Johanna Hiitolan teoksessa Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille (2015, 44.) mainitaan, että kerrospukeutuminen on monelle maahanmuuttaneelle uusi ja haastava asia joten sopivan vaatetuksen valitseminen saattaa vaatia henkilökunnan tukea. Jos päiväkodilta pitää käyttää kipeä lapsi lääkärissä vanhemmat eivät välttämättä tiedä mihin pitäisi mennä, sillä heillä ei ole tietoa esimerkiksi suomalaisesta terveydenhuoltojärjestelmästä. Näissä asioissa tarvitaan monesti tukea. Perheillä saattaa lisäksi olla taustalla esimerkiksi yksinäisyyttä, tukiverkkojen puuttamista, mahdollisia traumaattisia kokemuksia ja erossa olemista läheisistään, joka vaikuttaa vanhempien voimavaroihin. (Turtiainen & Hiitola 2015, 43.) Päiväkodissa tarvitaan lapsen kanssa harjoittelua ja aikuisen lempeää työtettä, jotta lapsi oppii noudattamaan yhteisön sääntöjä.

Kati Turtiaisen ja Johanna Hiitolan teoksessa *Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille (2015)* kerrotaan haastattelujen avulla maahanmuuttajien omia kokemuksia Suomeen muuttamisesta ja siellä asumisesta. Lähtömaiden kasvatuskulttuuri on paljon yhteisöllisempää, joten maahanmuuttajataustaiset vanhemmat kokevat Suomessa paljon yksinäisyyttä. Suomessa sukulaiset ja ystävät eivät olekaan samalla tavalla auttamassa, joten lasten kasvatuksen, asioista päättämisen ja kodin hoitamisen kanssa ollaan melko yksin. Joillekin vieraanomainen saattoivat olla perheen ainoa ulkopuolinen verkosto. (Turtiainen & Hiitola 2015, 24) Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja erityisesti varhaiskasvatuksen sosionomin pitää olla tästä tietoinen sillä se saattaa vaikuttaa lapsen kasvatukseen ja perheen elämään merkittävästi. Myös esimerkiksi perinteiset sukupuoliroolit eivät Suomeen tultaessa monesti toimi varsinkaan äidin näkökulmasta. Lähtömaassa isän rooli on ollut elättää perhe työllä ja äidin hoitaa koti sekä lapset. Suomeen tultua isä voi jäädä työttömäksi, mutta perheestä tasapuolisesti vastuunkantamisen sijaan aika saattaa mennä ystävien kanssa ulkona olemiseen. Tämä herättää äideissä negatiivisia tunteita. (Turtiainen & Hiitola 2015)

Maahanmuuttajaperheissä ruoka on huomattavasti mausteisempaa kuin suomalainen ruoka. Suomalaiset kasvikset koettiin vieraiksi, vaikka hedelmiä olikin helppo valita. Koulu- ja päiväkotiruokat maistuiivat maahanmuuttajalapsille huonosti, vaikka välipalat maistuiivat paremmin. (Linna 2024). Monet hiljattain varhaiskasvatukseen aloittaneet maahanmuuttajataustaiset lapset syövät päiväkodissa nihkeästi ja vanhemmat harmittelevat sitä. Suomeen tulon jälkeen ruokavalio on myös muuttunut sokerisemmaksi, sillä lähtömaissa sokerituotteita ei ollut niin paljon saatavilla. Maahanmuuttajilla esiintyi myös tietämättömyyttä siitä, missä ruoissa esiintyy sokeria. Monen maahanmuuttajaperheet ja erityisesti Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat välttävät eettisistä ja uskonnollisista syistä lihaa, kalaa, kananmunia ja maitotuotteita. Neuvoloissa pitäisikin selvittää perheissä vältettävät ruoka-aineet ja varmistaa esimerkiksi D-vitamiinin ja raudan saanti korvaavilla valmisteilla (Linna 2024).

Eija Erosen ja Rolle Alhon tutkimuksessa *Suomen somaliäitien kokemukset arjesta ja työmarkkinoille kiinnittymisestä (2025)* ilmenee somaliäitien huoli omien lastensa suomalaistumisesta, jossa somalikulttuuri jää vähäpätöisemmäksi. Somaliäidit pitävät tärkeänä päiväkotikäiselle lapselleen oman äidinkielen, somalikulttuurin ja islaminuskon opetusta ja ovat huolissaan siitä, miten varhaiskasvatuksessa uskonnollinen ja kulttuurillinen tausta tulee huomioituksi. Somaliäidit halusivat myös pystyä keskustelemaan lapsensa kanssa päiväkotipäivästä ja lastensa äidinkielen olevan riittävän vahva ennen kuin suomen kieli tuodaa rinnalle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 27) sanotaan, että lapsia täytyy tukea oman kulttuuri-identiteettinsä rakentamisessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on hyvin tärkeää toimia lapsille mallina kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa, sekä ottaa huoltajien toiveet esimerkiksi kulttuurillisista asioista mukaan arjen toimintaan. (2022,27) Kulttuurinen identiteetti on osa yksilön kokonaiskäsitystä itsestään ja määrittänyt hänestä käsin. (Heikkilä-Daskalopoulos 2008, 12) Tämän ymmärtämiseen vaaditaan toisen

kuuntelemista ja herkkyyttä valmiiden esimerkiksi opinnoilta opittujen ratkaisujen tyrkyttämisen sijaan. (2008, 12) Tärkeämpää kuin kulttuurituntemus on avoimeen kohtaamiseen ja molemminpuoliseen arvostukseen perustuva vuorovaikutus (Alitolppa-Niitamo 2006). Varhaiskasvatuksen työntekijöiden täytyy siis antaa maahanmuuttajille mahdollisuus kertoa kulttuuristaan ja kuunnella aidosti.

Osa varhaiskasvatukseen tulevista maahanmuuttajataustaisista pojista on ympärileikattu tai toimenpide tehdään varhaiskasvatuksen piirissä olemisen aikana. Lääkäriliitto (2021) ei suosittele ei-lääketieteellistä ympärileikkausta, vaikka toimenpide on usein harmiton. Alaikäisten poikien ei-lääketieteellistä ympärileikkausta ei ole laissa kielletty, joten varhaiskasvatuksen ammattilaisena havaitessani tällaisen toimenpiteen hiljattain tehtynä en tekisi muuta kuin tarkkailisin lasta ja hänen vessaan käyntiään mahdollisten kipujen ja infektioiden varalta.

Varhaiskasvatuksessa tulee käydä jokaisen tyttöjen ympärileikkauksen riskimaista tulevien vanhempien kanssa keskustelu aiheesta (THL 2023). Työntekijän pitää muistaa käyttää kulttuurisensitiivistä työtettä, joka tarkoittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kunnioittamista, sekä syrjimättömän ilmapiirin rakentamista. Tyttöjen ympärileikkaus on Suomessa selkeästi kriminalisoitu ja siitä määrättävä maksimirangaistus on kymmenen vuotta vankeutta. (THL 2025) Tyttöjen sukuelinten silpominen ja sen valmistelu ovat kaikissa muodoissaan rangaistavia tekoja Suomessa. Silpomisen valmistelu voi tarkoittaa esimerkiksi tytön viemistä ulkomaille silpomista varten tai pakottamista tai taivuttelua silpomiseen (THL 2024) Tyttöjen ympärileikkauksen haittoja ovat esimerkiksi psyykkiset ongelmat, virtsaamisvaikeudet, kivut, ja synnytykseen liittyvät ongelmat. Tyttöjen ympärileikkauksen korkean ja melko korkean esiintyvyyden maita on vain Afrikassa. Korkean esiintyvyyden maita ovat esimerkiksi Somalia, Sudan ja Egypti. (THL 2025) Puheeksi otto rohkeasti mutta kunnioittavasti on tärkeintä tyttöjen ympärileikkausten ehkäisytyössä. Vastuu ennaltaehkäisevästä työstä kuuluu kaikille lapsiperheiden kanssa työskenteleville, joten myös varhaiskasvatuksen ammattilaisille. (THL 2024.) Tytön ympärileikkauksen suunnittelun epäillyn herätessä täyttyvät lastensuojeluilmoituksen perusteet (THL 2024).

3 Maahanmuuttajalapsi osana ryhmää

Opinnäytetyön aiheen kannalta on tärkeää käsitellä maahanmuuttajataustaisen lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviä asioita ja sitä, miten henkilöstö pystyy kohtaamaan maahanmuuttajataustaisen lapsen parhaimmalla mahdollisella tavalla. Varhaiskasvatukseen osallistumisella on valtava merkitys maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutumisen sekä osallisuuden kannalta.

Suomalaista varhaiskasvatusta määrittelevät varhaiskasvatuslaki, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä kunnan tai kaupungin paikalliset

varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatulain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. (Varhaiskasvatulaki 540/2018, 2§.) Maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden määrät suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ovat lisääntyneet vuosien saatossa. Varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa on nostettu vahvasti esiin lasten erilaisten kulttuuritaustojen kunnioittaminen. Varhaiskasvatuksessa onkin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten maahanmuuttajataustaiset lapset huomioidaan osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä samalla tutustuttaa lapsi suomalaiseen kulttuuriin (Opetushallitus 2024).

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen vertaissuhteita sekä kotoutumista lähiympäristöön. Kivijärvi (2020) kirjoittakin, että varhaiskasvatuksen aloittaminen on tärkeä vaihe lapselle. Lapsen on tärkeää saada kokemus omaan vertaisryhmään kuulumisesta. Lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeistä on myös hyväksytyksi tulemisen kokemus. Myönteinen ilmapiiri ryhmän kasvatattajien sekä lasten välillä tukee hyvää vuorovaikutusta ja auttaa myös vieraskielistä lasta pääsemään ryhmän jäseneksi. (Kivijärvi 2020, 260-261.) Kun maahanmuuttajalapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa on tärkeää, miten työntekijät kohtaavat lapsen ensimmäisinä päivinä. Kivijärvi (2020) kirjoittaakin, että tiimissä on tärkeää miettiä, kuka työntekijöistä auttaa lasta ensimmäisinä päivinä, koska lapsi voi tarvita alussa työntekijää kulkemaan konkreettisesti rinnalla (Kivijärvi 2020, 260-261).

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää miettiä, miten maahanmuuttajataustainen lapsi otetaan osaksi ryhmää. Kivijärvi (2020) kirjoittaakin, että maahanmuuttajalapsen on tärkeä pystyä jäsentämään varhaiskasvatuspäivää myös ilman yhteistä kieltä. Sen vuoksi kuvien käyttö on todella tärkeää, koska niiden avulla maahanmuuttajalapsi pystyy jäsentämään ajan, tilan, paikan ja henkilöt eli toisin sanoen, koko varhaiskasvatustyöympäristön. (Kivijärvi 2020, 260-261.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutumisen prosessi alkaa usein päivähoiton alettua. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007:62) Myös tuoreimmassa Minna Linnan (2023) yhteenvetoartikkelissa todetaan, että päiväkotikielen on monesti maahanmuuttajalapsien ensimmäinen kosketus uuteen kulttuuriin, ihmisiin ja lapsiin. Oman äidinkielen tukeminen on tärkeää turvata sekä edistää suomen kielen oppimista päiväkodissa sillä se luo pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Äidinkielen ja suomen kielen oppiminen tukee lasta myöhemmissä vaiheissa. Myös lapsen kulttuurisen identiteetin kehittymistä pitää tukea, jotta lapsi tulee tietoiseksi ja oppii arvostamaan oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperimää. Lapselle pitäisi luoda mahdollisuus kasvaa kahteen kulttuuriin ja saada tasa-arvoinen kasvupohja jo päivähoitossa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007:62)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2022) perusteiden mukaan varhaiskasvatuksessa lasten erilaiset kulttuuriset ja kielelliset taustat nähdään rikkautena. Näin ollen kieli- ja

kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit sekä katsomukset nivoutuvatkin osaksi varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksessa on ensiarvoisen tärkeää tukea monipuolisesti vieraskielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. (Opetushallitus 2022, 53-54.) Kivijärven (2020) mukaan lapsen kokemus oman äidinkielenä sekä kulttuurinsa tärkeydestä tukee lapsen myönteistä kokemusta ryhmään kuulumisesta. (Kivijärvi 2020, 260-261).

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää mahdollisuuksien mukaan järjestää lapsille tilaisuuksia käyttäen omaa äidinkieltään (Opetushallitus 2022, 55). Varhaiskasvatuksessa tuleekin huomioida lapsen oma äidinkieli sekä lapsen kulttuurista taustaa tulee arvostaa. Näiden tulee myös näkyä osana varhaiskasvatusympäristöä (Kivijärvi 2020, 259). Siitä huolimatta päävastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on lapsen perheellä. (Opetushallitus 2022, 55.)

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan kasvatusosaaminen on ensisijaisen tärkeää maahanmuuttajataustaisen lapsen laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kannalta. Maahanmuuttajataustaisen lapsen laadukas päivähoito edellyttää henkilöstöltä esimerkiksi taitoja suomen kielen sekä kulttuuri- ja uskontokasvatuksen opettamisessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007:62) Sosiaali- ja terveysministeriön (2007:62, 28) *Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa* mukaan henkilöstön osaamisen lisäämistä tarvitaan oppimateriaalin laatimisesta, toiminnallisen kaksikielisuuden periaatteista, maahanmuuttajalasten kielen kehityksen häiriöistä ja didaktiikasta. Osaamisen lisäämistä vaadittiin myös vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, sekä S2-opettamisen suunnitelmallisuuden toteutumiseen.

Vieraskielisten lasten kielitaito vaihtelee suuresti sen mukaan, kauanko lapsi ja perhe on ollut suomenkielisessä ympäristössä. Kielitaidosta riippumatta lapsen pitäisi pystyä osallistumaan ryhmän toimintaan sekä kokea olevansa sosiaalisesti vertainen ryhmän suomenkielisten lasten kanssa. Esimerkiksi pienryhmissä toimiminen antaa vieraskieliselle lapselle mahdollisuuden osallistua mukaan yhteisiin toimintoihin sekä pärjätä vähäiselläkin kielitaidolla. Päivän ja toimintojen samana pysyvä rakenne mahdollistaa vieraskieliselle lapselle tilanteiden ennakoinnin sekä mahdollisuuden osallistua ryhmän toimintaan ilman yhteistä kieltä. Tärkeää on myös huomioida eri toimintojen selkeys, havainnollisuus sekä toiminnallisuus. (Kivijärvi 2020, 260-261.)

Varhaiskasvatusta tulee järjestää inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Inklusio tarkoittaa lapsen oikeutta osallistua yhteiseen toimintaan, kuulua ryhmään, saada myönteisiä oppimiskokemuksia sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksiaan hyödyntäen. Inklusion toteuttaminen vaatii henkilöstön laadukasta pedagogista osaamista ja toimintaa. Inklusiota toteuttamiseksi pitää tarkastella säännöllisin väliajoin. (Opetushallitus 2024.)

3.1 Yhteistyö perheen kanssa

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli osana lasten ja perheiden kotoutumista ja kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Hyvä ja tiivis yhteistyö perheen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä tukee lasta tämän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatustilain (540/2018) kolmannen pykälän mukaan varhaiskasvatuksen tulee toimia yhteistyössä lapsen sekä lapsen huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi sekä tukea lapsen huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustilain 540/2018, 3§.) Lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tiiviin yhteistyön keskiössä on lapsen edun ensisijaisuus sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen. Työ- ja elinkeinoministeriön (2024) ylläpitämän sivun mukaan kotoutumisella tarkoitetaan prosessia, joka tapahtuu vuorovaikuttaisesti maahanmuuttajan sekä yhteiskunnan kanssa. Kotoutumisen päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan sekä omaksuu yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024).

Karlsson, Kangas & Lastikka (2021, 121) kirjoittavat, että varhaiskasvatus voi olla maahanmuuttajaperheen ensimmäinen ja joissakin tapauksissa ainoa mahdollisuus tutustua ja kiinnittyä uuteen kotimaahan sekä yhteiskuntaan. Jotta maahanmuuttajataustaiset perheet saadaan osallisiksi sekä osaksi suomalaista yhteiskuntaa, on varhaiskasvatuksessa tärkeä tukea perheen osallisuutta. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovatkin tärkeässä roolissa sen suhteen, millaisiksi perheiden kokemukset osallisuudesta muodostuvat (Karlsson, Kangas & Lastikka 2021, 130). Maahanmuuttajaperheen osallisuutta voidaan tukea sekä lisätä varhaiskasvatuksessa. Perheen osallisuutta lisäävät esimerkiksi tulkin sekä erilaisten tulkkaussovellusten käyttäminen. Halme ja Vataja (2011) puolestaan kirjoittavat, että joissakin tilanteissa maahanmuuttajaperheille voidaan järjestää oman kielisiä vanhempainiltoja tai keskustelutilaisuuksia. Toisena nostona oli, että maahanmuuttajaperheiden vanhempia voidaan kutsua myös mukaan vanhempainyhdistystoimintaan. (Halme & Vataja 2011,72.) Vanhempainyhdistystoiminnassa mukana oloinen voi lisätä perheiden osallisuutta ja samalla luo mahdollisuuksia tutustua muihin perheisiin. Osallisuuden lisäksi varhaiskasvatuksessa joudutaan toisinaan miettimään uusia menetelmiä siihen, miten maahanmuuttajaperheiden tasa-arvoisuus toteutuu. Suomalaiselle varhaiskasvatukselle on tyypillistä perhelähtöinen toimintatapa eli perheen omalle näkemykselle sekä toiveille annetaan tilaa. (Halme & Vataja 2011, 71.)

Velvoitteen vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä luo varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen turvallisen sekä terveen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyötä leimaa luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Nämä tukevat kasvatusyhteistyötä. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää keskustella kasvatustyöhön liittyvistä vastuista, tavoitteista ja arvoista. Vanhempien kanssa yhteistyötä tehdessä on tärkeä huomioida perheiden moninaisuus. (Opetushallitus 2022, 37.)

Kivijärvi (2020) kirjoittaa, että on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota maahanmuuttajaperheen kanssa tehtävään alkuvaiheen yhteistyöhön. Yhteistyösuhteen kannalta on oleellista, että perheellä sekä varhaiskasvatuksen työntekijöillä on käsitys ja tieto toistensa näkemyksistä ja toiminnasta. (Kivijärvi 2020, 260). Yhteistyösuhteen kannalta on oleellista käydä alun keskustelut esimerkiksi tulkin välityksellä, jolloin varhaiskasvatuksen työntekijä sekä perhe pääsevät keskustelemaan omalla äidinkielellään. Näin ehkäistään väärinymmärrysten syntyminen ja luodaan pohjaa molemmille puolille vuorovaikutussuhteelle. Opetushallituksen (2022) julkaisun mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön, lapsen huoltajien sekä kulttuuriyhteisöjen yhteistyöllä voidaan edistää lasten ja heidän perheidensä kulttuuriperinteet jatkumista sekä lapsen mahdollisuuksia ilmentää omaa kulttuuri taustaansa. (Opetushallitus 2022, 53.)

Maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdatessa varhaiskasvatuksen työntekijän on hyvä pitää mielessä, että monet suomalaisen varhaiskasvatukseen liittyvät tavalliset asiat, eivät sitä välttämättä ole perheelle. Kivijärvi (2020) kirjoittaakin, että suomalaisen yhteiskunnan palvelut, varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt, toimintatavat sekä arkiset käytännön voivat olla vieraita toisesta kulttuurista tulevalle perheelle (Kivijärvi 2020, 258). Esimerkiksi lasten huostaanottoon liittyy paljon virheellistä tietoa ja vieraasta kulttuurista tulevat voivat pelätä sen tapahtuvan kevyin perustein, joka saattaa näkyä varhaiskasvatuksessa pelkona tai välttelemisenä. Kivijärven (2020) mukaan erilaisista kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen edellyttää varhaiskasvatuksessa kykyä huomioida perheen kieli- ja kulttuuritausta. Maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdatessa varhaiskasvattajan tulee tiedostaa, että jokainen perhe on yksilöllinen. Jokaisella perheellä on omanlaisensa arvot, tavat, toiveet sekä kasvatuskäytännöt, joista on syytä keskustella. Tärkeää onkin siis pitää mielessä jokaisen perheen yksilöllisyys, vaikka varhaiskasvatuksen työntekijän yleistietämys erilaisista kulttuureista onkin hyödyksi. (Kivijärvi 2020, 258.) Myöskin tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyvässä opissa on huomioitu perheiden yksilöllinen, arvostava kohtaaminen.

Maahanmuuttajaperheen aloittaessa varhaiskasvatuksessa perheelle on tärkeä kertoa suomalaisen varhaiskasvatuksen käytänteistä mahdollisimman konkreettisesti väärinymmärrysten välttämiseksi. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) kirjoitetaan, että lapsen huoltajille kerrotaan varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöstä ja menetelmistä. Lapsen huoltajien kanssa on tärkeää käydä keskustelu muun muassa perheen kielellisestä ympäristöstä, monikielisten- ja kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä lapsen oman äidinkielen kehityksen vaiheista sekä merkityksestä. (Opetushallitus 2022.) Erikulttuurista tulevan perheen kanssa on tärkeää käyttää tulkkia, jos yhteistä kieltä ei ole. Tulkin käyttö on perheen ja viranomaisen oikeus, mutta myös viranomaisen velvollisuus. (Kivijärvi 2020, 258.) Tulkkia käyttämällä on mahdollista varmistaa molemmille puolille ymmärrys, joka puolestaan tukee perheen kiinnittymistä osaksi varhaiskasvatusta.

Maahanmuuttajaperheet nostivat teemoista suvaitsevaisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esille, erilaisuuden hyväksymisen ja kunnioittamisen, suomen kielen oppimisen merkityksen

sekä erilaisista taustoista tulevien lasten ymmärtämisen. (Linna, 2024) Parhaimmillaan varhaiskasvatus antaa perheelle mahdollisuuden päästä kiinnittymään suomalaiseen yhteiskuntaan (Turtiainen & Hiitola 2015), joten varhaiskasvatuslaissa (2018/540) mainittujen kohtien kuten esimerkiksi yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä syrjintäkielto ja inklusiiviset periaatteet ovat tärkeitä varhaiskasvatuksen aloituksessa.

3.2 Traumainformoitu työote varhaiskasvatuksessa

Osa varhaiskasvatukseen osallistuvista maahanmuuttajataustaisista lapsista ja perheistä voi olla kokenut erilaisia traumoja liittyen esimerkiksi oman lähtömaansa tilanteeseen. Traumatisoituminen vaikuttaa hyvin kokonaisvaltaisesti lapseen sekä koko perheeseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeä olla tietoinen miten traumat ja traumatisoituminen voivat vaikuttaa lapsen ja perheen kohtaamiseen. Sen vuoksi myös tässä opinnäytetyössä on tärkeä perehtyä traumoihin sekä traumainformoituun työotteeseen. Traumainformoitu lähestymistapa auttamistyössä tarkoittaa tietoisuutta siitä, miten emotionaaliset traumat voivat vaikuttaa yksilön kykyyn toimia aktiivisesti ja hallita omaa elämäänsä (Traumainformoitu toivo 2025, 1). Näkemällä epätoivotun käytöksen takana vaikuttavat syyt voidaan toteuttaa tehokkaampaa ja vaikuttavampaa auttamistyötä. Traumainformoidussa työotteessa traumatisoitumisen seuraukset ihmisen toimintakyvylle tunnistetaan ja tiedostetaan. (Traumainfromoitu toivo 2025, 1.)

Traumainformatiivinen työote varhaiskasvatuksessa nousi opinnäytetyöhömme työelämän yhteistyöstä sekä siitä, että monella Suomeen tulevalle maahanmuuttajalla on taustallaan jokin traumaattinen kokemus, joka vaikuttaa myös lapseen ja siten varhaiskasvatukseen. Selvityksen mukaan jopa 79 prosenttia pakolaismiehistä ja 66 prosenttia pakolaisnaisista on kokenut elämänsä aikana jonkin traumaattisen kokemuksen (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d., 11). Suomeen tulee pakolaistaustaisia ihmisiä tilapäisen suojelun kautta, turvapaikanhakijoina, perheeyhdistämisellä ja kiintiöpakolaisina. Kiintiöpakolaisten määrä oli 2020-luvun alussa reilut tuhat ihmistä vuodessa, mutta 2024 kiintiöpakolaisten määrä laski tasan 500 pakolaiseen. (Suomen pakolaisapu 2025.) Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaikutti merkittävästi vuosina 2022 ja 2023 tilapäistä suojelua hakevien määrään ja vuonna 2023 tilapäistä suojelua myönnettiin 18 969 Ukrainasta paenneelle (Suomen pakolaisapu 2025). Vaikka pakolaisena Suomeen tulijoiden määrä suhteutettuna ulkomaalaistaustaiseen väestöön on pieni, niin varhaiskasvatuksessa traumainformatiivinen työote on mielestämme tärkeä asia ja erityisesti traumataustaisen ulkomaalaistaustaisen lapsen ja perheen kohtaaminen ilman yhteistä kieltä on tärkeä taito.

Traumataustaisen lapsen kohtaaminen voi olla monelle työntekijälle aivan uusi työtehtävä, joka voi herättää jännitystä, keinottomuutta ja epävarmuutta (Jääskinen 2022). Tietoisuus trauman moninaisuudesta ja sen näkymisestä niin lapsissa, perheissä kuin henkilökunnassakin olisi tärkeää varhaiskasvatuksen työntekijöille (Traumainformoitu toivo 2025, 4).

Traumataustan näkyminen on jokaisella lapsella yksilöllistä ja se riippuu myös hänen saamaansa tuesta ja aikaisemmista kokemuksistaan. Muutokset ovat trauman kokeneelle lapselle yleensä vaikeita ja olo on levoton. Sisällä myllertävä kaaottisuus näkyy usein käyttäytymisessä joka voi olla herkästi yli- tai alivireinen, ennakoimatonta, omiin oloihin vaipuvana tai aggressiivisena käyttäytymisenä. (Jääskinen 2022.) Trauman kokeminen vaikuttaa lapsen tunteiden säätelykykyyn, uhkatilanteiden tulkitsemiseen, sekä kognitiivisiin kykyihin (Traumainformoitu toivo 2025).

Traumataustaisen lapsen kanssa työskennellessä on tärkeää, että esimerkiksi päivärytmissä ja tulevaisuissa tapahtumissa on pysyvyyttä ja ne ovat ennakoitavia. Myös esimerkiksi ryhmätilojen pysyminen samankaltaisena ja siirtymiä ennakoita hyvissä ajoin. Kuvakorttien käyttö on myös tärkeää sillä siten voidaan opetella sanoja ja havainnollistamaan tilanteita ilman yhteistä kieltä (Jääskinen 2022). Lapsen hoitajan tarjoama hellyys, hoiva ja läheisyys ovat parantavia keinoja ja se antaa hermostolle viestiä rentoutumisen mahdollisuudesta (Traumainformoitu toivo 2025, 4). Ennakoitavassa, lempeässä mutta rajat asettavassa turvallisessa kanssakäymisessä kasvattajan kanssa lapset vähitellen oppivat, että lähellä olevat aikuiset eivät ole uhka. Positiivinen psykologia ja lapsen vahvuuksien nostaminen keskiöön ovat tärkeässä merkityksessä trauman hoidossa. Kun keskitytään lapsen vahvuuksiin eikä heikkouksiin se rauhoittaa keskushermostoa ja antaa turvaa. Onnistuminen ja osallisuus, sosiaaliset suhteet ja positiiviset tunteet vähentävät uhan kokemista. (Traumainformoitu toivo 2025, 4.) Myös huumori ja ilo ovat tärkeitä kuntouttavia tekijöitä ja varhaiskasvatuksessa voitaisiinkin suunnitella ajoittain toimintaa vain siitä näkökulmasta, että se tuottaisi lapsille mahdollisimman paljon iloa.

Varhaiskasvatuksessa olevia lapsia on saattanut pieni ikä suojata traumatisoitumiselta, mutta vanhempien kohdalla tilanne voi olla toinen. Lapsi tarkkailee ja matkii vanhempiensa käytöstä, joka voi traumataustaisen vanhemman kohdalla olla esimerkiksi masentunutta, toivotonta ja ilotonta. Lapsi voi yrittää kompensoida vanhemman tilaa olemalla yliyritteliäs ja pirteä toisaalta lapsi voi muuttua aggressiiviseksi ja vaativaksi, sekä fyysisesti ja henkisesti esimerkiksi syömättömyydellä ja puhumattomuudella. (Räty, Lassila, Pirinen & Saraste. 2021.) Myös maahanmuuttaneiden kiinnittyminen uuteen yhteiskuntaan vie voimavaroja, sekä antaa tilaa ajatella kipeitä muistoja ja menetyksiä. Varhaiskasvatukseen lapsen jättäminen saattaa olla lapselle sekä vanhemmalle vaikeaa, mutta henkilökunnan myötätunnon ja tuen antaminen auttaa tilanteessa. (Räty, Lassila, Pirinen & Saraste. 2021.)

Joitakin dissosiaation muotoja voidaan pitää normaalina sopeutumuskäyttäytymisenä, mutta se voi myös olla tapa käsitellä kestämättömiä traumaattisia kokemuksia. Se on sisäisen järjestelmän monimutkainen reaktio kauhuun ja voimattomuuteen. Päiväkoti-ikäisillä lapsilla tämä voi näkyä esimerkiksi päiväunelmointina tai lasittumisena. Trauman käsitteleminen dissosiaation avulla voi näyttäytyä esimerkiksi siten, että muutoin ikätasoisesti toimiva ja jopa

lahjakas lapsi alkaa hetkellisesti käyttäytyä ikätasollaan sopimattomalla tasolla. (Krishnamoorthy, Ayre, Schimke. 2023, 27.) Trauman toipumiskeskuksen perustaja ja johtaja Betsy de Thierry kertoo, että hän keskustelee lasten kanssa usein ämpäreistä. Kiiltävään ämpäriin laitetaan kaikki iloiset asiat ja mutaiseen ämpäriin kaikki vaikeat sekä kipeät asiat. Kun mudassa oleva ämpäri täyttyy likaa ja alkaa vuotaa. Tällöin "vuotaminen" ilmenee käytöksenä joka voi olla esimerkiksi aggressiivista ja ärtynyttä. (Krishnamoorthy, Ayre, Schimke. 2023, 27.)

4 Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen tukena

Tämä opinnäytetyö tehdään osana varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutusta. Sen vuoksi tässä opinnäytetyössä on oleellista tarkastella varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista osana työyhteisöä kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe. Maahanmuuttajataustaisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa työntekijöiden osaaminen on olennaisessa roolissa. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan monipuolista osaamista erilaisista kulttuureista sekä niihin liittyvistä asioista. Kivijärvi (2020) kirjoittaaakin, että maahanmuuttajaperheitä kohdattaessa olennaisessa osassa ovat kasvattajan suhde- ja kohtaamistaidot sekä tietämys erilaisista kulttuureista (Kivijärvi 2020, 258).

Varhaiskasvatuksen sosionomin asiakastyön osaamiseen kuuluu vastata kulttuurisen moninaisuuden huomioimisesta osana lasten ja perheiden tukemista. Lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomin eettiseen osaamiseen kuuluu ymmärrys sekä arvostus kielellistä, kulttuurista sekä katsojallista moninaisuutta kohtaan. (Soamk 2023). Varhaiskasvatuksen sosionomien osaamisen esiin tuominen on tärkeää varsinkin tämän opinnäytetyön aiheen osalta, koska puhumme lasten ja perheiden kohtaamisesta. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on koulutuksen mukana tuoma osaamista kohdata maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä perheitä. Tämän erityisen osaamisen avulla varhaiskasvatuksen sosionomi voi edesauttaa omalta osaltaan maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä perheitä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan sekä osaksi varhaiskasvatuksen arkea.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on julkaissut varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvan. Talentian (2024) julkaiseman tehtäväkuvan mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin yksi keskeisistä työtehtävistä varhaiskasvatuksessa on vastata erilaisista kulttuuritaustoista tulevien lasten ja perheiden kuulluksi tulemisesta sekä osallisuudesta (Talentia 2024). Varhaiskasvatuksen sosionomeilla onkin erinomainen tilaisuus tukea maahanmuuttajaperheiden osallisuutta varhaiskasvatuksen aloituksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomi voi auttaa myös perheitä tutustumaan ryhmän muihin vanhempiin. Varhaiskasvatuksen sosionomi voi myös tarvittaessa tukea ja ohjata perhettä palveluihin, esimerkiksi erilaisiin kohtaamis- ja tapaamispaikkoihin, joissa voi tutustua muihin vanhempiin.

Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamisen lisäksi muiltakin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä vaaditaan osaamista liittyen maahanmuuttoon sekä vieraisiin kulttuureihin. Kivijärvi (2020) kirjoittaa, että työntekijöiltä vaaditaan kulttuurista sensitiivisyyttä sekä taitoja toimia muidenkin, kuin oman kulttuurinsa parissa. Voidaankin puhua kulttuuripätevyydestä, johon sisältyy tieto-, tunne- ja käytösosa. Tieto-osaan kuuluu tietämys uskonnosta, ruuista, kielestä sekä sosiaalisista tavoista. Tunneosaan kuuluu kasvattajan myönteinen suhtautuminen erilaisuuteen sekä kyky ratkaista ristiriitoja. Käytösosaan liittyy kasvattajan näkyvä arvostus sekä halu olla tietoisesti loukkaamatta vieraasta kulttuurista tulevia perheitä. (Kivijärvi 2020, 258.) Tämä kaikki muodostaa kokonaisuuden, joka työntekijällä on hyvä olla hallinnassa. Työntekijän tietämys asioista tukee lasta ja hänen kiinnittymistään varhaiskasvatukseen.

Talentian (2024) julkaisun mukaan perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja monialainen yhteistyö ovat varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaamista ja osa tehtävänkuvaa. Yhteistyön tekeminen on erityisen tärkeää työskennellessä maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen ja kokonaisvaltainen kasvun ja kehityksen tukeminen edellyttääkin johdonmukaista yhteistyötä perheen ja eri viranomaistahojen välillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007:62, 25). Neuvola, perhetyö ja sosiaalityö ovat esimerkkejä tärkeistä viranomaisen kanssa yhteistyötahoista. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa on tärkeää päivähoiton, neuvolan ja vanhempien välinen yhteistyö. (2007.62, 25-26) Tarvittaessa varhaiskasvatuksen sosionomi voi tehdä yhteistyötä myös vastaanottokeskuksen kanssa, mikäli perheet ovat vastaanottokeskuksen asiakkaina.

Talentian (2024) varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvassa painotetaan lapsiryhmän kasvatus- ja opetustehtävien ohella juuri perhetyötä, monialaista yhteistyötä ja yhteisön toimintakulttuuria. Perhetyöhön kuuluu tunnistaa lapsen ja perheiden riskitekijöitä, sekä vahvistaa perheiden hyvinvointia, sekä monialaiseen yhteistyöhön esimerkiksi verkostoyhteistyön johtaminen. (Talentia 2024) Nämä osa-alueet ovat tärkeitä maahanmuuttajataustaisen lapsen varhaiskasvatuksessa.

5 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Aiheestamme on tehty runsaasti aiempia tutkimuksia, joka laajuudessaan jopa hieman yllätti meidät. Löytyi useita opinnäytetöitä, kandidaatin- ja pro gradu tutkielmia sekä lisäksi väitöskirjoja, joissa ainakin osa työstä liittyi maahanmuuttajien kotoutumiseen varhaiskasvatuksessa sekä yhteiskuntaan integroitumisesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistamista maahanmuuttajaperheiden kohtaamisesta on tehty hyvin vähän, joten opinnäytetyömme ottaa siinä uudehkon näkökulman verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin. Maahanmuutto on myös ajankohtainen aihe, joten tuoreimman ja hieman vanhemmankin tutkimustiedon ja kirjallisuuden tarkastelu oppaan kokoamista varten ei ole mielestämme turhaa. Annamme myös

osallistamisen ja tiedottamisen myötä aiheelle sellaista huomiota juuri meidän yksiköisämme, jota edellisten tutkimusten olisi hankala saavuttaa.

Outi Arvolan (2021) väitöskirjassa *Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana käsitellään* sitä, millaista tukea toisesta kieli- ja kulttuuritaustasta tulevat lapset erityisesti tarvitsevat varhaiskasvatuksessa. Arvolan (2021) tutkimus osoitti, että erityistä tukea tarvittiin suomen kielen ja metakognitiivisten taitojen opettelussa sekä varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kiinnittymiseen sosiaalisissa tilanteissa. Tukea tarvitaan myös leikkiin liittymisessä ja siihen kiinnittymisessä, sillä leikki on isossa roolissa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Lasten ja perheiden osallisuutta tukee tunne sensitiivisestä kohtaamisesta ja myönteisestä lähestymistavasta.

Veronica Laakso Tampereen ammattikorkeakoulusta on tehnyt sosionomin opinnäytetyön (2021) ”Maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa”. Tässäkin opinnäytetyössä haettiin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä tietoa aiheesta kolmen eri kysymyksen turvin, jotka liittyivät kotoutumiseen. Viisi varhaiskasvatuksen työntekijää osallistui haastatteluun, joka nauhoitettiin ja litteroitiin. Tutkimuskysymykset olivat: Miten lapsen kotoutumista voidaan tukea varhaiskasvatuksessa, miten työntekijät kokevat oman roolinsa ja osaamisensa kotoutumisen tukemisessa, sekä mitä haasteita lapsen kotoutumisen tukemiseen liittyy ja miten kotouttamista voitaisiin kehittää. Työn aihe on samankaltainen meidän vastaavan kanssa. Meidän työmme keskittyy kuitenkin nimenomaan maahanmuuttajien kohtaamiseen ja meidän tavoitteenamme on osallistaa työhön enemmän työntekijöitä kuin viisi.

Teea Kollani ja Iida Mustiala LAB-ammattikorkeakoulusta ovat tehneet sosionomin opinnäytetyön ”Monikulttuuristen perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa”, josta syntyi opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. He toteuttivat työn kysyen yhteistyökumppanilta mitä tietoja he tarvitsevat liittyen aiheeseen ja toteuttivat sen perusteella oppaan. Joten työ toteutettiin eri tavalla, vaikka itse tuotoksen tarkoitus olikin samankaltainen, sillä tarkoituksena oli vahvistaa Lahden kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden valmiuksia monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen.

Varhaiskasvatuksessa muun muassa maahanmuuttajien osallisuudesta, vuorovaikutuksen tukemisesta ja kasvatuskumppanuudesta on tehty opinnäytetöitä ja kandidaatin tutkielmia, mutta niissä ei ole juuri käsitelty perheiden kohtaamista, joten pidämme opinnäytetyötämme merkityksellisenä.

6 Kehittämistyön lähtökohdat

Tämän opinnäytetyön kehittämismenetelmänä on hyödynnetty laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Laadullista tutkimusta hyödyntämällä pyritään ymmärtämään jonkin

kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkitystä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto 2025). Opinnäytetyömme on kehittämispohjainen opinnäytetyö, joka on osa varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutusta. Kehittämistyössä tuotetaan sekä siinä muodostuu tietoa, jolla on erilaisia merkityksiä. Toikko ja Rantanen (2009, 114) kirjoittavat, että tiedon tuottamisella voidaan esimerkiksi tavoitella omaa oppimista tai oman toiminnan kehittämistä. Opinnäytetyössämme tarkoitus on kehittää omaa varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä, yhteistyössä kahden eri työelämäkumppanin kanssa. Toisaalta taas kehittämistoiminnan tuloksena syntyneellä tiedolla on merkitys itse kehittämistyölle. (Toikko & Rantanen 2009, 114). Opinnäytetyön kehittämistyönä muodostui opas varhaiskasvatuksen henkilöstölle liittyen maahanmuuttajalasten ja perheiden kohtaamiseen, heidän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Näin ollen opinnäytetyöllämme on myös yhteiskunnallista merkitystä, koska opinnäytetyön aihe on lähtenyt liikkeelle työelämän tarpeesta.

Opinnäytetyössämme menetelmällisyytenä korostui kehittämistyön prosessin kuvaus, joka sisälsi tiedon keräämisen ja tietoperustan rakentamisen, tiedon hyödyntämisen liittyen oppaan rakentamiseen sekä opinnäytetyöprosessin kuvauksen ja arvioinnin. Toikko ja Rantanen (2009) kirjoittavat, että kehittämistoiminnan tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa. Kehittämisprosessin myötä tuotettu tieto on käytännöllistä ja tiedon tarkoituksena on tukea kehittämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 113.) Tässä opinnäytetyössä pyrittiin tuottamaan omaa työtä tukevaa tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tuotettu tieto liittyi maahanmuuttajalasten ja perheiden kohtaamiseen, heidän aloittaessa varhaiskasvatusta. Kummassakaan varhaiskasvatyksikössä ei ollut valmiina tämänkaltaista opasta liittyen maahanmuuttajalasten ja perheiden kohtaamiseen. Halusimmekin luoda kohtaamiseen liittyvän materiaalin henkilöstön työn tueksi, koska kummassakin varhaiskasvatyksikössä oli tarve kyseiselle materiaalille. Opas on tarkoitus ottaa käyttöön kummassakin varhaiskasvatyksikössä opinnäytetyön valmistuttua.

Kehittämistyön lähtökohtana voi olla osallistava toimintatutkimus, jossa toimintaan otetaan mukaan kehittämistyön kannalta keskeisiä toimijoita (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020). Tässä opinnäytetyössä kehittämistyön kannalta keskeiset toimijat olivat varhaiskasvatyksiköiden työntekijät, koska kehittämistyö tehtiin heidän kanssaan yhteistyössä. Yhtenä kehittämisen menetelmänä käytettiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden osallistamista, jossa keskusteltiin opinnäytetyön aiheesta kahden apukysymyksen pohjalta. Ensimmäisenä kysymyksenä oli ”Mitä mielestäsi pitäisi huomioida maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisessa?” ja toinen kysymys oli ”Minkä koet haastava/Mihin tarvitsisit tukea, kun maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe aloittaa varhaiskasvatuksessa?”. Kysymykset on johdettu suoraan tämän opinnäytetyön tavoitteesta ja tarkoituksesta käsin, joten kysymyksillä pyrittiin saamaan tavoitteeseen ja tarkoitukseen nähden täsmällistä tietoa. Kysymysten asettelulla haluttiin varmistaa, että oppaassa on työntekijöiden tarpeisiin vastaavaa täsmällistä tietoa.

Opinnäytetyö toteutettiin sekä raportoitiin Bulb-portfolio alustalle, joka mahdollistaa kehittämispohjaisten opinnäytetöiden tekemisen. Bulb-alustan lisäksi opinnäytetyön raportti

julkaistiin Theseus-järjestelmässä. Valmis opas liitettiin sekä Bulbiin, että Theseuksen raporttiin. Valmis opas toimitettiin opinnäytetyön molemmille toimeksiantajille sähköisesti sekä tulostettuna.

6.1 Kehittämistyön prosessi

Tässä osiossa kuvataan sekä esitellään opinnäytetyön kehittämistyön prosessi. Kehittämistyön prosessissa painottuivat aiheeseen monipuolisesti ja syvällisesti tutustuminen, alun keskustelut toimeksiantajan kanssa sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistaminen oppaan suunnitteluvaiheessa. Kehittämistyön tuotoksena syntyi opas varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Henkilöstöltä kysyttiin välipalautetta kehittämistyönä muodostuvasta oppaasta. Tietoperusta sekä kehittämistyönä muodostunut opas ovat tiiviisti toisiinsa kytköksissä. Opinnäytetyön- ja kehittämistyön prosessi (Kuva 2) on kuvattu alla olevassa taulukossa.

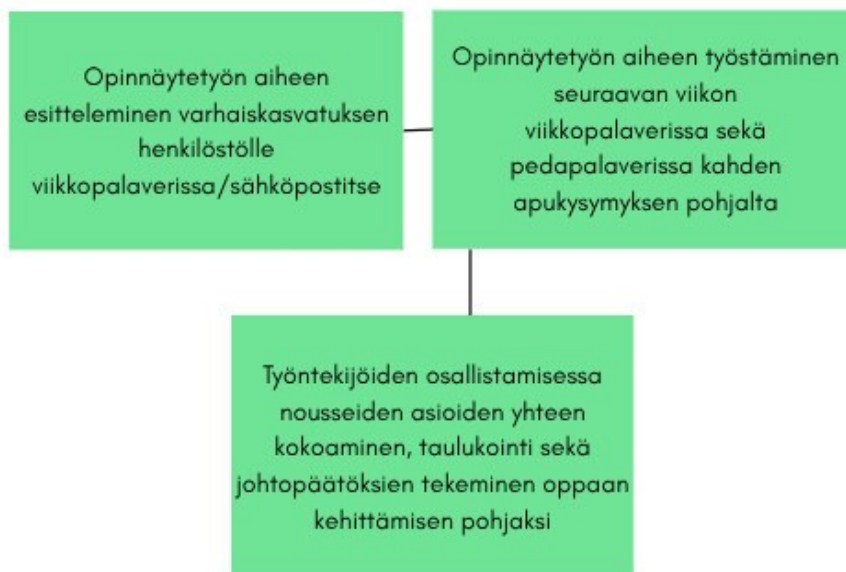

Kuva 2: Opinnäytetyö- ja kehittämistyön prosessi

Opinnäytetyön tekeminen sekä samalla oppaan kehittämisprosessi on aloitettu tammikuussa 2025. Prosessi alkoi toimeksiantajien kanssa keskusteluilla opinnäytetyön ja kehittämistyön aiheesta. Helmikuussa toimeksiantajat hyväksyivät opinnäytetyösuunnitelman, jonka jälkeen haimme opinnäytetyöhömmä tutkimusluvan työntekijöiden osallistamista varten. Toisen toimeksiantajan kanssa solmimme yhteistyösopimuksen. Maaliskuussa tutkimusluvan saamisen jälkeen kehittämistyömme lähti kunnolla käyntiin. Osallistimme työntekijöitä varhaiskasvatusyksiköissä sekä aloitimme konkreettisesti oppaan tekemisen. Huhtikuussa henkilöstöltä kerättiin välipalautetta oppaasta sekä opas viimeisteltiin välipalautteen mukaisesti. Toukokuussa ennen julkaisuseminaaria opinnäytetyön toimeksiantajilta pyydettiin sekä saatiin kirjallinen palaute kehittämistyöstä sekä koko opinnäytetyöstä. Valmis opinnäytetyö esiteltiin kokonaisuudessaan toukokuun 2025 alussa Laurean julkaisuseminaarissa, jonka jälkeen opinnäytetyö julkaistiin Theseus- tietokannassa sekä Bulbissa.

6.2 Työntekijöiden osallistaminen oppaan suunnitteluvaiheessa

Opinnäytetyössä yhtenä kehittämisen menetelmänä sekä tärkeänä osana oppaan suunnittelu- prosessia oli varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistaminen. Raivion (2024) mukaan aidosti osallisuuden nojaava toimintakulttuuri on edellytys organisaation oppimiselle alati muuttavassa maailmassa ja monimutkaistuvassa ympäristössä. Yhteistyötä tekemällä syntyy parempia ratkaisuja, joita kukaan yksittäinen ihminen ei voisi saada aikaiseksi. (Raivio 2024.) Alla olevassa kuviossa (Kuva 3) on esitetty tämän opinnäytetyön työntekijöiden osallistamisen prosessi.

Kuva 3: Työntekijöiden osallistamisen prosessi

Tässä opinnäytetyössä osallistettiin molempien toimeksiantajina toimivien varhaiskasvatustyksiköiden henkilökuntaa. Toisessa toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatustyksikössä henkilöstölle esiteltiin opinnäytetyön aihe viikkopalaverin yhteydessä. Viikkopalaveriin osallistui päiväkodin johtajan lisäksi yksi työntekijä jokaisesta ryhmästä. Koko yksikön henkilökuntaa pyydettiin miettimään tiimeissään seuraavan viikon viikkopalaveriin mennessä, mitä pitäisi huomioida maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisessa sekä mitä asioita koetaan haastavina, kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa. Seuraavan viikon viikkopalaverissa kävimme nostoja ja kommentteja läpi. Yhteisestä keskustelusta sekä esiin nousseista asioista tehtiin lyhyesti muistiinpanoja oppaan suunnitteluprosessin tueksi. Näin ollen kaikkien varhaiskasvatustyksikön ryhmien henkilökunta otettiin mukaan kehittämistyöhön. Toisessa toimeksiantajana olevassa varhaiskasvatustyksikössä työntekijöiden osallistaminen toteutettiin hieman eri tavalla. Kumpikin opinnäytetyön tekijä toteutti työntekijöiden osallistamisen itsenäisesti varhaiskasvatustyksikössään.

Työntekijöiden osallistamisen toteuttaminen

12.3.2025 Opinnäytetyön aiheen esittely toisessa toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatustyksikössä viikkopalaverin yhteydessä. Paikalla oli johtajan lisäksi kuudesta eri ryhmästä työntekijä. Henkilökunnalle esiteltiin opinnäytetyön aihe, tavoitteet sekä tarkoitus. Henkilökunnalle kerrottiin opinnäytetyön kehittämistyöstä sekä kehittämissuunnitelmasta ja tuotoksena muodostuvasta oppaasta. Henkilökuntaa pyydettiin miettimään seuraavan viikon viikkopalaveriin mennessä opinnäytetyön aihetta kahden apukysymyksen pohjalta. Kävimme yhdessä kysymykset läpi. Jokainen viikkopalaveriin osallistunut työntekijä sai viedä omaan ryhmäänsä muistin tukena kirjallisissa muodossa olevat kysymykset. Jo tässä vaiheessa muutamalta työntekijältä tuli vinkkejä erilaisista nettisivuista ja materiaaleista opinnäytetyön aiheeseen liittyen.

14.3.2025 Opinnäytetyön aiheen ja henkilökunnan osallistamisen esittely toisessa toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatustyksikössä sähköpostitse. Toinen opinnäytetyön tekijöistä lähetti sähköpostin kaikille seuraavan viikon peda-palaveriin tuleville työntekijöille, joita oli yhteensä 13. Sama infolappunen lähetettiin tässä sähköpostissa, kun taas toisessa yksikössä se jaettiin fyysisesti. Henkilökuntaa kehoitettiin pohtimaan aihetta etukäteen kahden apukysymyksen pohjalta. Alla on esitelty infolappunen, joka annettiin tai lähetettiin työntekijöille aiheen työstämisen tueksi.

Hei!

Teemme varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutukseen (60 op) liittyvää kehittämispohjaista opinnäytetyötä. Opinnäytetyön aiheena on maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa.

Toivommekin, että lähtisitte pohtimaan aihetta seuraavien kysymysten pohjalta:

1. Mitä mielestäsi pitäisi huomioida maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisessa?
2. Minkä koet haastavana/ Mihin tarvitsisit tukea, kun maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe aloittaa varhaiskasvatuksessa?

Toki muutkin aiheeseen liittyvät kommentit ovat hyödyllisiä kehittämistyömme kannalta. Kiitos yhteistyöstänne!

18.3.2025 Pedapalaveri eli opettajien ja sosionomien suunnittelupalaveri. Paikalla oli toisen opinnäytetyön tekijän lisäksi 7 varhaiskasvatuksen opettajaa. Kysymysten pohjalta herätettiin keskustelua, johon jokainen sai halutessaan vastata ja kommentoida. Kirjasin keskustelun yhteydessä vastauksia ja kommentteja tietokoneelle. Opin aiheesta lisää ja keskustelu herätteli minussa ajatuksia.

19.3.2025 Viikkopalaveri. Opinnäytetyön aiheen työstäminen. Paikalla oli johtajan ja opinnäytetyön tekijän lisäksi viidestä eri ryhmästä työntekijä. Yhdestä ryhmästä ei päässyt työntekijä paikalle, mutta ryhmä oli antanut toisen ryhmän työntekijälle lapun, johon aihetta oli pohdittu. Sain yhdeltä työntekijältä opinnäytetyön aiheeseen liittyvän lehden luettavaksi. Lehdessä oli artikkeli monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta. Kävimme lyhyen kertauksen opinnäytetyöstä sekä pohdittavina olleista kysymyksistä. Tämän jälkeen jokaisen ryhmän työntekijä sai vuorollaan kertoa omassa tiimissä mietityt nostot ja kommentit aiheeseen liittyen. Kävimme yhteistä keskustelua ja pohdintaa kummankin kysymyksen kohdalla esiin nousseista aiheista. Maahanmuuttajataustaistenlasten ja perheiden kohtaaminen oli herättänyt laajaa keskustelua niin tiimeissä, kuten myös viikkopalaverissa. Keskustelu viikkopalaverissa oli vilkasta ja osallistavaa ja aiheeseen liittyen tuli ilmi monia hyviä näkökulmia. Keskustelusta tehtiin muistiinpanoja oppaan kehittämisen tueksi.

Työntekijät osallistuivat kehittämistyön osallistamiseen todella hyvin ja aiheeseen tuli runsaasti kommentteja ja nostoja. Myös herättelevää keskustelua aiheeseen liittyen käytiin ja jaettiin omia kokemuksia. Työntekijöiden osallistamisen avulla saatiin useita hyviä näkökulmia sekä pointteja oppaan toteutusta varten. Toisessa varhaiskasvatusyksikössä osallistuttiin vähän aktiivisemmin kuin toisessa. Kummastakin varhaiskasvatusyksiköstä tuli eri määrä kommentteja edellä mainittuihin kysymyksiin. Toisessa varhaiskasvatusyksikössä ensimmäiseen kysymykseen liittyen tuli viisitoista kommenttia ja toisen kysymyksen alle yksitoista kommenttia. Toisessa varhaiskasvatusyksikössä kommentteja kertyi vähemmän. Työntekijöiden osallistamisen jälkeen aloimme suunnittelemaan oppaan sisältöä. Pidimme opinnäytetyön tekijöiden kesken yhteisen Teams-palaverin, jossa kävimme läpi keskusteluissa ilmi tulleita asioita. Nämä asiat muodostivat yhdessä opinnäytetyön tietoperustan kanssa oppaan rungon.

Työntekijöiltä esiin nousseita asioita

Työntekijöiden osallistamisessa nousi monipuolisesti esille erilaisia asioita sekä näkökulmia liittyen maahanmuuttajataustaisten lasten sekä -perheiden kohtaamiseen liittyen. Alla on kuvattu tiivistetysti työntekijöiden kanssa käydyissä keskusteluissa ilmi tulleet asiat.

Työntekijöille esitettiin kaksi keskustelua virittävää kysymystä aiheen pohtimisen tueksi. Ensimmäinen kysymys liittyi siihen, mitä pitäisi huomioida maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen kohtaamisessa. Keskustelun perusteella pinnalle nousi tiivis yhteistyö perheen kanssa, perheen kohtaaminen sekä tiedon lisääminen erilaisista kulttuureista. Edellä mainitulla tarkoitettiin niin perheen omaa kulttuuria, kuten myös suomalaisen kulttuurin opettamista maahanmuuttajaperheelle. Näiden lisäksi esille nousi yhteisen kielen puuttuminen, joka vaikeuttaa perheen kohtaamista. Keskustelua herätti myös tulkin käytön tärkeys, suppeat kielivaihtoehdot tärkeissä lomakkeissa sekä erilaiset puheen kääntämis- sovellukset. Oheisessa taulukossa on tiivistetysti koottu yhteenvetona keskustelussa esiin nousseet asiat. Asiat on ryhmitelty yhteistyö perheen kanssa, lapsen ja perheen kohtaaminen sekä tieto kulttuureista-otsikoiden alle, jotka välittyivät pääasiallisina teemoina keskusteluissa.

**Mitä mielestäsi pitäisi huomioida
maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisessa?**

Yhteistyö perheen kanssa	Kohtaaminen, lapsi/perhe	Tieto kulttuureista
Vanhempien asiantuntemuksen hyödyntäminen	Sensiitiivinen kohtaaminen	Kulttuurin tuntemus (juhlat, ruokakulttuurit tavat, "video-matkat" eri kulttuureihin)
Tukea perheitä kulttuuriin kuulumisessa	Avoin keskustelu työntekijöiden ja perheen välillä tavoista ja kulttuurista, turvallisen olon luominen	Tärkeä huomioida kulttuurierot
Yhteistyö perheen kanssa (perheen arvot, eri asiat merkitsevät erilaisia asioita perheille)	Osallistuminen, kuulluksi tuleminen, sanoittaminen, mallintaminen → lapsen kuulluksi tuleminen ilman yhteistä kieltä	Suomalainen kulttuuri tutuksi perheelle (kokonaisvaltainen kulttuuriin opastaminen, tavat)
Tulkin käyttäminen, lomakkeiden saatavuus perheen omalla kielellä	Ei yleistetä asioita perheen tulomaan mukaan; jokainen perhe omanlaisensa	Ehdotus: yhteiseen käyttöön kansio, johon kerätty tietoa eri kulttuureista
Vanhemmuden tukeminen	Lapsi: kuvat, eleet, syli. Itseilmaisulle tilaa, kuten tanssi, laulu, soittaminen.	Tärkeä kertoa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta laajasti

Kuva 4: Maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisessa tärkeä huomioida

Oheisen taulukon (Kuva 4) perusteella keskusteluissa painottuivat erityisesti vanhempien asiantuntemuksen hyödyntäminen liittyen perheen kulttuuriin sekä perheeseen tutustumisessa. Perheen kohtaamisessa tärkeänä pidettiin työntekijän sensitiivistä tapaa kohdata perhe, jossa olennaista oli avoin keskustelu ja kuulluksi tuleminen. Keskustelua heräsi paljon siitä, miten varhaiskasvatuksen työntekijöiden on tarpeellista tietää jotakin perusoasioita perheen kulttuurista. Myös perheelle on hyvä kertoa suomalaisesta kulttuurista, joka puolestaan edesauttaa perhettä kotoutumisessa.

Toinen keskustelua virittävä kysymys liittyi siihen, mitä asioita/ mihin asioihin työntekijät kaipaavat tukea, kun maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe aloittaa varhaiskasvatuksessa. Yhteisessä keskustelussa esiin nousseet asiat on koottu tiiviinä yhteenvedon alla olevaan taulukkoon (Kuva 5). Keskustelussa esiin nousseet asiat jäseneltiin työntekijöiden osaaminen, kieli- ja kulttuurierot sekä käytännön työ- otsikoiden alle. Keskustelussa nousi esille myös

ehdotuksia aiheeseen liittyen, kuten varhaiskasvatustyöryhmän saman kielisille lapsille voisi järjestää niin sanottua ”kielipaja”- toimintaa, jossa lapsilla olisi mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltään varhaiskasvatuksessa ja sen käyttöä tuettaisiin.

Minkä koet haastavana/ Mihin tarvitsisit tukea, kun maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe aloittaa varhaiskasvatuksessa?

Työntekijöiden osaaminen	Kieli- ja kulttuuri erot	Käytännön työ
Henkilökunnan osaaminen taloissa, joissa ei ole paljon ulkomaalaistaustaisia	Kielimuuri	Kellonajoista ja hoitoajoista kiinni pitäminen
Kieli- ja kulttuuriavustajien hyödyntäminen	Lasten sopeutuminen ryhmään ilman yhteistä kieltä	Kielimuuri
Traumoja kokeneiden lasten ja perheiden kohtaaminen	Ehdotus: Lapsille yhteistä ”kielipaja” toimintaa → mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä	Monipuolisen kuvatuon käytön tärkeys
Tiiviimpi yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vastaanottokeskusten välillä	”Kulttuuri info-paketti” -työntekijöille	

Kuva 5: Haastavina koetut ja tukea kaipaavat asiat maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa

Pohdittaessa tukea kaipaavia asioita maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa, esille nousi varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen. Esiin nousi pohdinnat henkilökunnan osaamisesta yksiköissä, joissa ei ole paljon maahanmuuttajalapsia. Kummassakin opinnäytetyön toimeksiantajana toimivassa päiväkodissa keskusteluun nousi vahvasti esille mahdollisia traumoja kokeneiden lasten ja perheiden kohtaaminen. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi perheen lähtömaan tilannetta ja siellä mahdollisesti koettuja ja nähtyjä asioita. Esiin nousi myös tiiviimpi yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä vastaanottokeskusten välillä, koska toisinaan varhaiskasvatuksen näkökulmasta maahanmuuttajaperheet jätetään melko yksin selvittämään esimerkiksi varhaiskasvatukseen liittyviä asioita. Haastavana maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa koettiin yhteisen kielen puuttuminen. Paljon keskustelua herätti myös maahanmuuttajalapsen sopeutuminen osaksi ryhmää ja kuvatuon tarpeen mukainen käyttäminen. Taulukkoihin koottujen asioiden perusteella lähdimme miettimään tarkemmin oppaamme sisältöä, jotta se vastaisi mahdollisimman paljon keskusteluissa ilmi tulleita asioita.

6.3 Oppaan toteutusprosessi

Tässä osiossa käydään läpi kehittämistyönä muodostuneen oppaan toteutusprosessin lähtökoh-
tia. Oppaan toteutusprosessi alkoi välittömästi työntekijöiden osallistamisen jälkeen

maaliskuun 2025 puolesta välissä. Oppaan tekijät suunnittelivat oppaan sisältöä ja rakennetta yhteisessä etäkokoontumisessa 23.3.2025. Työnjakoa oppaan aiheista tehtiin, mutta kaikki kohdat olivat molemmille avoimia muokkaamiseen ja keskustelua sisällöstä käytiin aktiivisesti viestien välityksellä myös opasta tehdessä.

Oppaan teon lähtökohdiksi nousivat työntekijöiden osallistamisessa nousseet asiat sekä tämän opinnäytetyön teoriapohjassa esiintyvä lähdekirjallisuuteen perustuva tieto. Oppaan toteutusta tehdessä pidettiin mielessä opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus. Oppaasta haluttiin helposti lähestyttävä sekä helposti luettava, jotta varhaiskasvatuksen heikissä arjessa sitä voitaisiin aidosti hyödyntää. Oppaasta haluttiin luoda työväline varhaiskasvatuksen työntekijöille, jonka avulla pystytään vahvistamaan ja tukemaan henkilöstön jo olemassa olevia valmiuksia kohdata maahanmuuttajataustainen perhe varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyömme tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista liittyen maahanmuuttajuuteen sekä vahvistaa henkilöstön osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe. Näiden opinnäytetyön tavoitteiden mukaisesti oppaassa on käsitelty kohtaamista sekä miten kulttuuriin sidoksissa oleva viestintä vaikuttaa varhaiskasvatuksessa perheiden kohtaamiseen. Opinnäytetyön aiheena on maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet varhaiskasvatuksessa, joten oppaassa oli tärkeä käsitellä yhteistyötä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää ja se palvelee lapsen etua. Tämä on myös mainittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä varhaiskasvatuslaissa.

Työntekijöiden kanssa käydyistä keskusteluista esille nousivat toiveina erilaiset kansiot tai tietopakettit liittyen erilaisiin kulttuureihin, joihin olisi tiiviisti kerätty yleistä tietoa erilaisista kulttuureista. Nämä tietopaketit olisivat varhaiskasvatusyksikön yhteisessä käytössä, jolloin jokaisen työntekijän ei tarvitsisi itse lähteä selvittämään alusta asti kaikkea lapsen ja perheen kulttuurista. Näin ollen päädyimme esimerkin omaisesti nostamaan oppaaseemme muutamasta kulttuurista perustietoja, jotka voisivat hyödyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Päädyimme kirjoittamaan islamista sekä ukrainalaisista varhaiskasvatuksessa, koska muun muassa näillä taustoilla olevia lapsia on toimeksiantajina toimivissa varhaiskasvatusyksiköissä tällä hetkellä. Ukrainan kulttuuri valikoitui oppaaseen myös osaksi vallitsevasta maailmantilanteesta johtuen. Halusimme luoda työntekijöiden tarpeita vastaavan oppaan, joten huomioimme näistä kulttuuritaustoista tulevat lapset. Tietystikään varhaiskasvatusyksiköissä ei ole vain näistä kulttuuritaustoista olevia lapsia vaan monen muunkin taustaisia lapsia löytyy. Oppaassa ei lähdetty esittelemään tarkemmin muita kulttuureja aikataulullisista syistä johtuen. Oppaan pääpaino haluttiin pitää maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamisessa.

Kehittämämme opas on suunnattu varhaiskasvatukseen sekä tehty osana varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutusta. Näin ollen pidimme tärkeänä nostaa oppaassamme esille

varhaiskasvatuksen sosionomin erityistä osaamista liittyen maahanmuuttajuuteen. Varhaiskasvatuksen sosionomin koulutus antaa paljon osaamista toimia maahanmuuttajataustaisten lasten sekä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamiseen kuuluu kiinteästi esimerkiksi kulttuurisen moninaisuuden huomiointi sekä muukin monikulttuurisuus osaaminen (Soamk 2023). Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen esiin tuominen on tärkeää, koska monessa kunnassa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva hakee vielä paikkaansa, eikä työyhteisössä välttämättä tiedetä tarkalleen mitä kaikkea sosionomin osaamiseen lukeutuu. Maahanmuuttajuuteen sekä maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen liittyen sosionomeilla olisi valtavasti annettavaa varhaiskasvatuksessa. Sosionomien erityisosaamisen hyödyntämisestä hyötyisi suuresti niin maahanmuuttajaperhe kuten myös koko työyhteisö.

Työntekijöiden osallistamisessa nousi kummassakin varhaiskasvatusyksikössä esille traumoja kohdanneiden lasten ja perheiden kohtaaminen. Kuten tämän opinnäytetyön johdannossa mainitaan, maahanmuuttajuuden syyt voivat olla hyvin moninaisia. Maahanmuuttajuuden syy voi vaikuttaa tapaan, jolla perhe kohdataan sekä miten perhe ja lapsi käyttäytyvät varhaiskasvatuksessa. Erilaisista lähtökohdista tulevien maahanmuuttajien kohtaaminen voi haastaa työntekijöiden osaamista, joten halusimme vastata tähän tarpeeseen oppaassamme. Koimme tärkeänä käsitellä lyhyesti traumoja kokeneen lapsen ja perheen kohtaamisen sekä liittää oppaaseen muutamia linkkejä erilaisiin materiaaleihin sekä kirjallisuuteen, joiden avulla aiheeseen on mahdollista tutustua halutessaan tarkemmin. Materiaalin avulla on mahdollista perehtyä mitä trauma ja traumatisoituminen tarkoittaa sekä miten ne voivat näkyä lapsen käyttäytymisessä varhaiskasvatuksessa. Ehdotus tähän aiheeseen liittyvän materiaalin yhteen paikkaan keräämisestä nousi esille työntekijöiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Traumatietoisuus nostettiin myös työntekijöiden osallistamisen jälkeen tämän opinnäytetyön tietoperustaan

Oppaaseen otettiin mukaan myös tärkeinä nostoina pukeutumiseen ja ruokaan liittyviä asioita, jotka on hyvä huomioida erikulttuureista tulevien perheiden kohtaamisessa. Oppaassa on otettu esiin myös ympärileikkaus, koska työntekijän on hyvä olla tietoinen asiasta. Tärkeä on myös miettiä, miten sen voi ottaa tarvittaessa sensitiivisesti puheeksi perheiden kanssa.

Opas tehtiin Canva- ohjelmassa, joka mahdollistaa visuaalisten dokumenttien tekemisen ilmaiseksi. Päädyimme Canvaan sen helppokäyttöisyyden, tuttuuden, visuaalisuuden sekä monipuolisuuden vuoksi. Opasta työstettiin aktiivisesti huhtikuun 2025 alkuun asti, jonka jälkeen oppaan sen hetkisestä versiosta kysyttiin välipalautetta toimeksiantajina toimivien varhaiskasvatusyksiköiden johtajilta sekä yksiköiden henkilökunnalta.

6.4 Valmiin oppaan kytkeytyminen työelämään ja tietoperustaan

Opinnäytetyön kehittämisprosessin tuotoksena muodostunut opas kytkeytyy vahvasti opinnäytetyön tietoperustaan sekä työelämään. Opinnäytetyön tietoperustalla sekä

työelämäperustaisuudella on vahva yhteys siihen, millaiseksi opinnäytetyön tuotoksena syntynyt opas on muotoutunut. Opinnäytetyössä muodostunut opas on yhteydessä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, varhaiskasvatukseen, työelämän tarpeisiin sekä opinnäytetyön tietoperustaan. Alla on esitelty tämä yhteys.

6.4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Varhaiskasvatustalaki

Opinnäytetyön kehittämisprosessin tuotoksena muodostunut opas on vahvasti kytkeytynyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä varhaiskasvatustalakiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti kulttuurien moninaisuus on voimavara varhaiskasvatuksessa. Tämän lisäksi jokaisella lapsella on oikeus muun muassa omaan kieleen ja kulttuuriin. Tätä yhteisön ja ympäristön monimuotoisuutta arvostetaan ja hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022, 34.) Kehittämämme opasta hyödyksi ja avuksi käyttäen varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy tukemaan maahanmuuttajataustaisen lapsen oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin. Kehittämässämme oppaassa on huomioitu erilaiset kulttuurit ja niiden vaikutus kohtaamiseen sekä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Oppaan avulla on myös mahdollista saada lisää tietoa kahdesta eri kulttuurista. Lisäksi oppaan aihe maahanmuuttajuus nostaa esille moninaisuutta voimavarana ja sen huomioimista varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatustalain (540/2018) mukaisesti jokaisella lapsella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta sekä kunnioittaa jokaisen lapsen kielellistä ja kulttuurista taustaa. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Jotta yhdenvertaisuus sekä lapsen kielellisen ja kulttuurisen taustan kunnioitus toteutuu, varhaiskasvatuksen henkilöstön on hyvä olla tietoinen erilaisista kulttuureista ja kulttuurillisista taustoista. Yhdenvertaisuus näyttäytyy myös tavassa, jolla lapset ja perheet tulevat kohdatuiksi. Kehittämämme opas tarjoaa tähän hyvin tukea. Pohjimmiltaan kehittämämme opas tähtää maahanmuuttajataustaisen lapsen edun toteutumiseen varhaiskasvatuksessa. Tuella varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaamaan maahanmuuttajataustaiset perheet parhaalla mahdollisella tavalla, tukee se myös maahanmuuttajataustaisen lapsen kasvua ja kehitystä. Tiedostamalla maahanmuuttajuuteen liittyviä asioita maahanmuuttajalapsen etu pystyy toteutumaan aidoimmillaan. Kehittämämme opas vastaa tähän kaikkeen. Oppaassamme on kuvattu mitä tulee huomioida, kun maahanmuuttajataustainen lapsi tulee ryhmään. Tämä omalta osaltaan lisää maahanmuuttajataustaisen lapsen yhdenvertaisuutta suhteissa muihin lapsiin sekä huomioi maahanmuuttajataustaisen lapsen kielellisen ja kulttuurisen taustan kunnioittamisen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti varhaiskasvatuksessa aito, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää (Opetushallitus 2022, 21). Kohtaaminen luo perustan kaikelle ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Eryteisesti varhaiskasvatuksessa kohtamiselle on valtava merkitys osana luottamuksellisten suhteiden luomista lapsiin ja heidän huoltajiinsa. Maahanmuuttajaperheet tulevat toisista kulttuureista, joissa on erilaisia tapoja

olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Väistämättä nämä kohtaamisen ja vuorovaikutuksen erilaisuudet voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä perheiden sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön välisissä suhteissa. Opinnäytetyön oppaassa nämä erilaiset kulttuuriset viestintätavat on otettu huomioon ja tuotu esille työntekijöiden tueksi. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö on tietoinen kaikesta siitä, mikä voi vaikuttaa kohtaamisen laatuun. Kehittämässämme oppaassa tämä kaikki on nostettu esiin monipuolisesti. On hyvä tiedostaa, että kohtaaminen on muutakin kuin puhuttua kieltä. Kohtaaminen on, kuten Leppänenkin (2020) kirjoitti, tekoja, joiden avulla toinen ihminen tulee kuulluksi, ymmärretyksi ja nähdyksi.

Varhaiskasvatuksessa kohtaaminen ei rajoitu vain lasten huoltajiin, vaan työn keskiössä ovat päivittäiset kohtaamiset lasten kanssa. Varhaiskasvatuksessa on tärkeä pohtia, miten maahanmuuttajataustaiset lapset tulevat kuulluksi, ymmärretyksi ja nähdyksi ilman yhteistä kieltä. Työntekijöiltä nousivat osallistamisessa esille erilaiset itseilmaisun tavat, joiden avulla lapselle tarjotaan mahdollisuuksia ilmaista itseään. Nämä itseilmaisun keinot nostettiin myös esille valmiiseen oppaaseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti henkilökunnan sensitiivinen sekä myönteinen tapa kohdata lapset, vahvistaa lasten osallisuutta sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemistä (Opetushallitus 2022, 34). Tämä näkökulma on otettu huomioon myös kehittämässämme oppaassa.

6.4.2 Opinnäytetyön tietoperusta

Opinnäytetyön tietoperusta on muodostanut vahvan perustan kehittämällemme oppaalle. Opinnäytetyön tietoperustassa olevat asiat ovat nostettu myös kehittämistyönä muodostuneeseen oppaaseen.

Varhaiskasvatus voidaan ajatella yhteiskunnallisena palveluna, jolla on erilaisia tehtäviä. Varhaiskasvatus on merkittävä tekijä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, mutta toisaalta se mahdollistaa myös lasten huoltajille työssäkäynnin sekä opiskelun. Maahanmuuttajaperheille varhaiskasvatuksen merkitys on vielä tätäkin suurempi. Opetushallituksen (2024) mukaan varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Näin ollen varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ja ennen kaikkea heidän osaamisellansa on merkittävä rooli osana tätä kotoutumisprosessia. Jotta varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy tukemaan maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutumisprosessia, he tarvitsevat työnsä tueksi materiaalia. Opinnäytetyössä muodostunut opas vastaa tähän tarpeeseen, kun työntekijä valmistautuu kohtaamaan maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen. Oppaaseen on tiivistetty kaikki tärkeä mitä työntekijän on hyvä ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisen perheen aloittaessa ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen sosionomeja on alkanut pikkuhiljaa tulla entistä enemmän varhaiskasvatukseen. Kuten Soamkin (2023) laatimassa varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseihin keskittyvässä dokumentissakin tulee ilmi, että varhaiskasvatuksen sosionomeilla on todella

paljon monikulttuurisuuteen sekä maahanmuuttajuuteen liittyvää osaamista. Tämä osaaminen tulisi ottaa vielä vahvemmin käyttöön sekä hyödyntää sitä laajemminkin varhaiskasvatustyönsisällällä. Tämän vuoksi opinnäytetyössämme on haluttu nostaa esille varhaiskasvatuksen sosionomien ainutlaatuista osaamista ja tehdä tämä erityinen osaaminen näkyväksi. Valmiissa oppaassa on sivu varhaiskasvatuksen sosionomin monikulttuurisuusosaamisesta, jotta myös muut ammattiryhmät varhaiskasvatuksessa tulevat tietoisiksi asiasta.

6.4.3 Työelämän tarpeet

Opinnäytetyömme kehittämistyöllä on vahva työelämäperusteisuus, koska kehittämistyö on tehty yhteistyössä kahden eri Pirkanmaalaisen varhaiskasvatustyöryhmän kanssa. Yhteistyön lisäksi valmis opas tulee näiden kahden varhaiskasvatustyöryhmän käyttöön.

Aihe opinnäytetyöhön on noussut työelämän tarpeista lähtöisin. Ulkomaalaistaustaisten lasten määrä on Suomessa kasvanut viime vuosikymmenten aikana (Pietiläinen & Wallenius 2023). Tämä näkyy myös varhaiskasvatuksessa, koska monien maahanmuuttajataustaisten perheiden lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen. Maahanmuuttajuus asettaa myös uudenlaisia vaatimuksia varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamiselle. Tämä on osaltaan vaikuttanut kehittämistyöprosessissa muodostuneen oppaan syntymiseen. Opinnäytetyömme toimeksiantajina olevat varhaiskasvatustyöryhmät ovat keskenään hyvin erilaisia, koska toisessa varhaiskasvatustyöryhmässä on paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä ja toisessa yksikössä vähemmän. Tämän vuoksi opinnäytetyön aiheelle on tilausta työelämässä. Kehittämämme opas vastaa tähän työntekijöiden osaamisen tarpeeseen, koska valmis opas tarjoaa samanaikaisesti tietoa maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen sekä vahvistaa ja tukee jo työntekijöiden olemassa olevaa osaamista.

7 Kehittämistyön tuotos

Opinnäytetyössä syntynyt opas on tarkoitettu varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jotka kohtaavat työssään maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Oppaan tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaamaan sekä ottamaan vastaan maahanmuuttajataustainen lapsi tämän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Oppaan avulla voidaan vahvistaa ja tukea henkilöstön olemassa olevia vahvuuksia kohdata maahanmuuttajataustainen perhe. Oppaan on tarkoitus olla väline, joka toimii varhaiskasvatuksen henkilöstön työn tukena.

Oppaasta pyrittiin tekemään tiiviin informatiivinen, jonka sisältö perustuu olemassa olevaan tutkittuun tietoon. Oppaan sisältö perustuu kirjallisuuteen sekä erilaisiin aiheeseen liittyviin artikkeleihin sekä tutkimuksiin. Opas on muodoltaan asiasisältöinen, jossa korostuu tutkittuun tietoon perustuvat tiedot. Oppaasta ei haluttu tehdä sivumäärällisesti kovin pitkää, jotta se olisi helppo ja nopealukuinen myös hektisessä varhaiskasvatuksen arjessa. Oppaan

rakenteesta haluttiin selkeä, tiivis ja johdonmukainen. Oppaan rakenne noudattelee pitkälti opinnäytetyön teoriaosuuden järjestystä. Oppaaseen poimittiin tärkeimpiä kohtia opinnäytetyön teoriaosuudesta, joiden ajateltiin hyödyttävän eniten varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Opas kirjoitettiin selkokielellä, joka parantaa oppaan luettavuutta. Oppaaseen päädyttiin merkitsemään lähteet tekstiin, joka korostaa oppaan asiantuntijamaista luonnetta.

Oppaan ulkoasusta tehtiin mahdollisimman neutraali, jotta ulkoasu ei vie liikaa huomiota sisällöltä. Oppaassa käytettiin kuitenkin tehostevärejä korostamaan tiettyjä asiasisältöjä. Tehostevärit toivat oppaaseen myös visuaalisuutta, jota oppaan ulkonäössä myös tavoiteltiin. Oppaan väreiksi valikoituivat vaalean sininen, -violetti ja -vihreä, jotka ovat rauhoittavia ja melko neutraaleja värejä. Käyttämällä neutraalia värimaailmaa, oppaan asiasisältö erottuu paremmin eikä ulkoasu vie liikaa huomiota siltä. Lisäksi tekstiä on helpompi lukea, eikä se sekoitu oppaan taustaan. Oppaan neutraali ulkoasu myös lisää omalta osaltaan oppaan saavutettavuutta. Oppaasta muodostui visuaalisesti kaunis, selkeä ja informatiivinen, joka soveltuu hyvin varhaiskasvatukseen.

Pidimme tärkeänä, että oppaassa on työntekijöiden osallistamisessa esiin nousseita asioita tiiviissä ja selkeässä muodossa. Oppaassa on avattu ja selitetty käsitteinä maahanmuuttaja, kotoutuminen, varhaiskasvatus sekä traumainformoitu työote. Käsitteiden avaamista pidettiin tärkeänä, koska se parantaa oppaan luettavuutta. Lisäksi oppaaseen avattiin laajemmin mitä tarkoitetaan kohtaamisella, koska opinnäytetyön tavoitteena oli nimenomaan vahvistaa henkilöstön osaamista liittyen maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiseen. Edellä mainituista käsitteistä maahanmuuttaja, kotoutuminen, varhaiskasvatus ja kohtaaminen ovat myös tämän opinnäytetyön avainkäsitteitä.

7.1 Välipalautteen hyödyntäminen oppaan teossa

Molemmista varhaiskasvatusyksiköistä pyydettiin välipalautetta oppaasta. Välipalautetta kysyttiin toimeksiantajilta sekä varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstöltä. Toisessa varhaiskasvatusyksikössä välipalautetta toimeksiantajalta kysyttiin 8.4. ja työntekijöiltä 17.4. Toimeksiantajalle lähetettiin sähköposti ja työntekijöille näytettiin sähköisesti tietokoneelta opas. Palaute oli positiivista eikä korjausehdotuksia tai lisävinkkejä työhön tullut lisää. Oppaasta sanottiin esimerkiksi sen olevan selkeä ja helposti luettava paketti. Palautteen mukaan on myös hienosti kirjoitettu auki kohtaaminen, konkreettisten ohjeiden ja osallisuuden merkitys.

Toisessa varhaiskasvatusyksikössä välipalautetta oppaasta kerättiin varhaiskasvatuksen henkilöstöltä joustavasti 7.4.-11.4.2025 välisellä ajalla. Välipalautetta kysyttiin ensin varhaiskasvatusyksikön johtajalta. Lähetin johtajalle sähköpostilla keskeneräisen oppaan välipalautteen kysymiseksi. Johtaja oli tyytyväinen oppaan kirjalliseen puoleen sekä oppaan ulkoasuun, joka mahdollisti oppaan selkeän lukemisen. Muilta työntekijöiltä välipalautetta kerättiin suoraan arkisissa kohtaamisissa. Palautetta kysyttiin varhaiskasvatusyksikön johtajan lisäksi yhteensä

yhdeksältä eri työntekijältä. Työntekijöille näytettiin sähköisessä muodossa olevaa opasta. Oppaasta saatu palaute kirjoitettiin vihkoon ylös muistiin. Kaikki työntekijät, joita pyysin antamaan palautetta oppaasta, suostuivat siihen heti. Arkisissa tilanteissa palautteen kysymiseen päädyttiin, koska palautteen kerääminen oli näin tehokkaampaa sekä nopeampaa. Palautetta pystyttiin kysymään myös useammalta eri työntekijältä eri ryhmistä. Palautetta kysyttiin satunnaisesti eri työntekijöiltä arjen kohtaamisissa, esimerkiksi kahvitauolla, oman ryhmän tiimipalaverissa sekä samaan aikaan SAK-ajalla olleilta työntekijöiltä. Kaikilta työntekijöiltä ei voitu kysyä palautetta aikaresurssin puolesta. Palautetta saatiin kysytyä kuitenkin kattavasti, monipuolisesti ja suhteellisen laajasti varhaiskasvatustyöyksikön sisällä.

Oppaasta saatu palaute oli sisällöllisesti monipuolista ja laajaa. Palautteen keruun loppuvaiheessa palaute oppaasta muuttui hyvin samankaltaiseksi riippumatta työntekijästä. Samaamme palautetta hyödynnettiin oppaan muokkaamisessa lopulliseen muotoonsa. Muutamat työntekijät kehuivat oppaan aiheen hyödyllisyyttä ja tarpeellisuutta varhaiskasvatuksessa. Paljon palautetta tuli oppaan visuaalisesta ja selkeästä ulkoasusta, joka teki oppaasta helppolukuisen ja havainnollistavan. Oppaan rakennetta kuvattiin johdonmukaiseksi. Oppaan luvut koettiin tiiviiksi sekä sopivan pituisiksi. Oppaan sisältöä kommentoitiin harkituksi kokonaisuudeksi, josta välittyi asiasisältö hyvin. Välipalautteen mukaan oppaan tekstiin pystyi syventymään. Yksi työntekijä kommentoi ottavansa oppaan mieluusti käyttöön omassa työssään.

Välipalautteen mukaan Lukijalle- sivu oli tiivis ja selkeä, josta sai heti selville mistä oppaassa on kyse. Paljon positiivista palautetta tuli myös ”Mitä on kohtaaminen?” sivusta. Välipalautteen mukaan kohtaamisen sekä kulttuurien välisen viestinnän määrittäminen toimivat hyvänä pohjustuksena oppaalle. Kokonaisuudessaan ”Mitä on kohtaaminen?”- sivu keräsi paljon kommentointia siitä, miten tärkeitä ja kaikessa yksinkertaisuudessaan olennaisia asioita sivulle oli kerätty liittyen kohtaamiseen ja esimerkiksi siihen, että ei pidä olettaa toisista ihmisistä mitään. Tärkeänä pointtina välipalautteesta nousi myös lapsen oman kielen tukemisen tärkeys sekä ajatuksena maahanmuuttajataustaisille vanhemmille pidettävät vanhempainillat tulkin välityksellä.

Välipalautteessa kiiteltiin varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan avaamista liittyen monikulttuurisuuteen, koska se selvensi ja avasi varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaa ja osaamista varhaiskasvatuksessa. Välipalautteen perusteella mahdollisten lasten ja perheiden traumojen huomioimista pidettiin tärkeänä. Kiitosta keräsi myös oppaaseen valmiiksi kerätty lista sähköisistä artikkeleista materiaaleihin, joiden avulla traumatietoiseen työskentelyyn voi halutessaan tutustua vielä tarkemmin.

Palautteen perusteella oppaan alkuun määriteltiin mitä tarkoittaa traumainformoitu työote. Lisäksi oppaassa avattiin tarkemmin, mitä tarkoittaa suuri ja alhainen valtaetäisyys. Oppaaseen lisättiin perusteluita sekä pohjustusta liittyen ympärileikkaukseen ja siihen, miksi se on otettu esille oppaassa. Lisäksi hyödyllistä perustietoa- kohtaa jäsenneltiin uudestaan.

Ympärileikkaukseen liittyvät asiat siirrettiin oppaan loppupuolelle. Ennen ympärileikkausta nostettiin ruokaan ja pukeutumiseen liittyviä asioita, koska ne ovat yleisempiä. Oppaasta myös korjattiin muutamia kielioppivirheitä sekä tarkennettiin ja täsmennettiin muutamia lauserakenteita paremmin ymmärrettävään muotoon.

7.2 Valmis opas

Oppaan nimeksi tuli “Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa -opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle”. Valmis opas alkaa kansilehdellä, jossa on näkyvillä oppaan nimi, tekijät sekä maininta siitä, että opas on tehty osana varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutukseen kuuluvaa opinnäytetyötä. Kansilehden kuvassa on erivärisiä käsiä, jotka havainnollistavat ihmisten erilaisuutta, mutta samaan aikaan myös yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä ja moninaisuutta. Edellä mainitut lukeutuvat myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittuun varhaiskasvatuksen arvoperustaan.

Kansilehden jälkeen on sisällysluettelo sivunumeroineen, jonka avulla saa heti käsityksen oppaan sisältämästä tiedosta. Sisällysluettelon jälkeen tulee Lukijalle- sivu, joka nimensä mukaisesti johdattelee lukijan oppaan aiheen pariin. Sivulla kerrotaan, kenelle opas on tarkoitettu, ja mikä on oppaan tarkoitus. Lisäksi sivulla on esitelty oppaan sisältö tiivistetysti pääpiirteittäin. On tärkeää, että lukija saa heti kiinni mistä oppaassa on kyse.

Lukijalle- sivun jälkeen tulee Tärkeitä käsitteitä- sivu, johon on määritelty opinnäytetyön aiheen kannalta tärkeimmät käsitteet. Nämä käsitteet lukeutuvat myös koko opinnäytetyön avainkäsitteisiin. Käsitteet, jotka sivulla on avattu ovat maahanmuuttaja, kotoutuminen, varhaiskasvatus sekä traumainformoitu työote. Käsitteiden avaaminen parantaa oppaan luettavuutta, koska lukija tietää mitä kyseisillä käsitteillä tarkoitetaan juuri tämän oppaan kontekstissa.

Oppaan aihe liittyi maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa, joten tietoperustaa juuri kohtaamisesta ja siihen liittyvistä asioista on tehty runsaasti. Tärkeitä käsitteitä- sivun jälkeen tulee Mitä on kohtaaminen? - sivu. Opinnäytetyön tietoperustassa on samalla otsikolla oleva sivu, josta on oppaaseen poimittu sisältöä viitaten samoihin lähteisiin. Sivulla kerrotaan mitä kohtaamisella tarkoitetaan sekä millaisia asioita on hyvä tiedostaa ja muistaa, jotta kohtaamisen lopputulos olisi onnistunut. Sivulla on korostettu kolmen k:n periaatetta, jota noudattamalla pääsee pitkälle. Periaate on avattu tietoperustassa laajemmin. Tärkeänä pidettiin, että sivulla on koottu tiivistetysti kaikista tärkeimmät asiat kohtaamisesta.

Kohtaamisen jälkeen oppaassa tulee sivu kulttuurien välisestä viestinnästä osana kohtaamista. Samalla otsikolla on sivu myös opinnäytetyön tietoperustassa. Opinnäytetyön tietoperustasta on haettu tekstiä sivulle. Tietoperustan teksti on tiivistetty oppaaseen selkeäksi ja informatiiviseksi kokonaisuudeksi. Kulttuurien välinen viestintä vaikuttaa kohtaamiseen- sivun

tarkoituksena on tuoda esiin eri kulttuureissa esiintyviä tapoja viestiä toistensa kanssa ja miten ne voivat vaikuttaa kohtaamiseen. Kulttuurien välisessä viestinnässä on tärkeä työntekijänä olla tietoinen omista asenteista ja ennakkoluuloista. Tämän vuoksi sivulla on koottu muistilista asioista, jotka on syytä huomioida varhaiskasvatuksessa, kun kohdataan maahanmuuttajataustaisia perheitä.

Kulttuurien välisen viestinnän jälkeen oppaassa on sivu varhaiskasvatuksen sosionomin osaamiseen liittyen. Sivun tarkoituksena on tuoda esiin tiiviisti varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaa sekä varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista liittyen erityisesti maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja perheisiin. Sivun tarkoitus on myös havainnollistaa muille työyhteisön jäsenille mikä varhaiskasvatuksen sosionomin rooli varhaiskasvatuksessa voi olla. Sivulle on koottu opinnäytetyön tietoperustassa olevaa tekstiä tiiviiksi kokonaisuudeksi.

Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen tukena- sivun jälkeen oppaassa keskitytään maahanmuuttajalasten osallisuuteen varhaiskasvatuksessa sekä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Näihin sivuihin tiivistyy koko opinnäytetyön aihe. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on tämän opinnäytetyön tarkoitus, jonka tukemiseksi tämä opas on luotu. Maahanmuuttajalapsi osana ryhmää- sivulle on koottu tärkeää tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstön tueksi, jotta he osaavat tukea kaikin mahdollisin keinoin maahanmuuttajataustaisen lapsen sopeutumista sekä osallisuutta ryhmään kuulumisessa. Sivulle on koottu myös vinkkejä siitä, miten voi tukea lapsen osallisuuden kokemusta ilman yhteistä kieltä. Yhteistyö perheen kanssa- sivulle on puolestaan koostettu asioita, jotka tulee huomioida maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskenneltäessä. Nämä asiat tukevat maahanmuuttajataustaisen perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä osaksi varhaiskasvatuksen arkea.

Tämän jälkeen oppaassa on Hyödyllistä perustietoa- sivu. Oppaan sivu Hyödyllistä perustietoa on poimittu kokonaisuudessaan tietoperustassa sijaitsevassa Perheiden kanssa huomioitavaa - kohdasta. Sisältö on vain hieman tiivistettynä oppaassa, jotta se olisi opasta hyödyntävälle nopeammin luettava ja informatiivisempi. Bulbissa olevasta Perheiden kanssa -huomioitavaa sivulta ei kuitenkaan valittu jokaista aihetta osaksi opasta.

Hyödyllistä perustietoa- sivun jälkeen opas käsittelee traumainformoidun työtteen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Oppaassamme kahden sivun verran aiheena oleva "Traumainformatiivinen työ varhaiskasvatuksessa" ei aluksi löytynyt tietoperusta ollenkaan, mutta lopulta kirjoitimme yhden sivun verran aiheesta myös tietoperustaan. Käytimme molemmissa samoja lähteitä. Traumainformoitu työote- varhaiskasvatuksessa sivun tarkoituksena on nostaa esiin aiheena traumatietoisuutta. Osa maahanmuuttajataustaisista lapsista ja perheistä on voinut kohdata traumatisoivia asioita omassa kotimaassaan tai matkalla Suomeen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeä olla tietoinen, miten traumatisoituminen voi vaikuttaa lapsen ja perheen käyttäytymiseen. Tämän vuoksi oppaaseen on nostettu aihe esille. Oppaaseen on

myös kerätty työntekijöiden toiveista noussutta listaa materiaaleista liittyen traumoihin. Näiden esimerkkilähteiden avulla työntekijöiden on mahdollista lähteä etsimään aiheesta tietoa sekä syventämään omaa osaamistaan aiheeseen liittyen.

Kirjoitimme oppaaseen sivut aiheista Islam- ja Ukrainaiset varhaiskasvatuksessa, jonka olemmekin Bulbissa jo perustelleet sillä, että näillä taustoilla tulevia lapsia on tullut varhaiskasvatukseen viime vuosina runsaasti. Emme ole avanneet aihetta lisää tietoperustassa sillä ideana oli saada poimittua vain joitakin tärkeimpiä asioita aiheista oppaaseen.

Pohdimme valmiin oppaan kanssa, miten merkitsemme lähdeviitteet tekstiin. Päädyimme laittamaan jokaiselle sivulle tekstiin lähdeviitteet näkyviin, koska se korostaa oppaan asiasisältöisyyttä. Asiasisältöisyys oli asia, jota tavoittelimme oppaassa, joten oli tärkeä laittaa lähdeviitteet näkyviin. Oppaan loppuun on koottu myös lähdeluettelo, josta käy ilmi kaikki oppaan teossa hyödynnetyt lähteet.

"Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa- opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle" - päättyy Lopuksi -sivuun, jossa on esitetty kiitokset oppaan kehittämiseen osallistuneille työntekijöille. Sivulla on myös Tommy Hellstenin kohtaamiseen liittyvä ajatus, joka sopii täydellisesti oppaan teemaan. Oppaan loppuun haluttiin ajatuksia herättävä lausahdus, joka kiteyttäisi oppaan aiheen sekä jättäisi työntekijälle mahdollisuuden pohtia kohtaamista omasta näkökulmastaan. Valmis opas on kummallakin oppinnäytetyön tekijällä tallennettuna, jotta sen jakaminen on mahdollista myöhemminkin.

7.3 Valmis opas osaksi varhaiskasvatusyksiköiden toimintaa

Tämän oppinnäytetyön kehittämisprosessissa muodostuneen oppaan nimeksi tuli "Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa-opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle". Nimensä mukaisesti opas on suunnattu varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Näin ollen valmiista oppaasta hyötyvät kummankin toimeksiantajana toimivien varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstö. Kummassakaan varhaiskasvatusyksikössä ei ollut tämänkaltaista materiaalia valmiina olemassa, joten oppaamme kaltaiselle materiaalille oli tarve varhaiskasvatusyksiköissä. Oppaan on tarkoitus olla tukena kummassakin varhaiskasvatusyksikössä henkilöstölle maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdatessa, kun heidän lapsensa aloittaa ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on omalta osaltaan ihmissuhdetyötä, jossa korostuu vuorovaikutusosaaminen niin lasten kuin perheidenkin kanssa. Oppaan avulla haluttiin tarjota varhaiskasvatuksen henkilöstölle työn tueksi tutkittuun tietoon perustuvaa materiaalia liittyen kohtaamiseen. Toisaalta oppaan sisältämää tietoa voidaan hyödyntää ja soveltaa myös niiden maahanmuuttajaperheiden kanssa, jotka ovat jo parhaillaan varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi valmiista oppaasta hyötyvät myös varhaiskasvatukseen osallistuvat maahanmuuttajataustaiset perheet. Valmiin oppaan avulla pystytään tukemaan

varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista. Osaava ja koulutettu henkilöstö pystyy taas puolestaan kohtaamaan maahanmuuttajaperheitä ammattitaitoisesti sekä perheen voimavaroja ja osallisuutta vahvistaen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista vahvistamalla henkilöstö pystyy paremmin myös tukemaan maahanmuuttajaperheiden kotoutumista ja integroitumista Suomalaiseen yhteiskuntaan. Näin ollen valmista opasta pystyykin hyödyntämään monipuolisesti molemmissa toimeksiantajina toimivissa varhaiskasvatusyksiköissä.

8 Kehittämistyön arviointi

Kehittämistyön arviointi perustuu opinnäytetyön tekijöiden itsearviointiin sekä kummankin toimeksiantajan toimivan varhaiskasvatusyksikön johtajan antamaan arviointiin valmiista opinnäytetyöstä. Kehittämisprosessissa muodostuneen oppaan arvioinnissa on hyödynnetty varhaiskasvatuksen henkilöstöltä pyydettyä ja saatua välipalautetta. Tämä välipalautte on esitelty toisessa kohdassa tässä opinnäytetyössä. Itsearviointia oppaasta ja kehittämistyöstä on tehty koko kehittämissprosessin ajan. Seuraavaksi on kehittämistyön osalta arvioitu tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumista, koko kehittämissprosessia, valmista opasta sekä luotettavuuden ja eettisyyteen liittyviä näkökulmia.

8.1 Kehittämistyön arviointi

Tavoitteiden ja tarkoituksen toteutuminen

Opinnäytetyössä tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista liittyen maahanmuuttajuuteen sekä vahvistaa henkilöstön osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe. Oppaan tarkoituksena oli puolestaan tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaamaan sekä ottamaan vastaan maahanmuuttajataustainen lapsi tämän aloittaessa varhaiskasvatusta. Tavoitteet ja tarkoitus toteutuivat hyvin kehittämistyönä muodostuneen oppaan kohdalla. Oppaaseen saatiin kerättyä tiivistetysti tärkeimpiä maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen vaikuttavia asioita, kuten kulttuurien välinen viestintä, ruoka, pukeutuminen sekä traumainformoitu työote. Oppaassa on esitelty mitä tarkoitetaan kohtaamisella ja miten maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe tulisi kohdata. Valmiissa oppaassa on melko laajasti kerätty kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tueksi monipuolista materiaalia. Näin ollen valmis opas tarjoaa kattavasti tietoa työntekijöille. Oppaassa on myös otettu huomioon maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja esitelty, mitä kaikkea yhteistyön tekemisessä kannattaisi huomioida. Tämän voidaan myös ajatella lisäävän henkilöstön osaamista maahanmuuttajuudesta sekä perheiden kohtaamisesta.

Kehittämissprosessin luotettavuuden arviointi

Kehittämissprosessia ja kehittämistyötä voidaan tarkastella ja arvioida luotettavuuden näkökulmista käsin. Luotettavuutta pidetään tieteellisen tiedon tunnuksena (Toikko & Rantanen

2009, 121). Hyväri ja Vuokila-Oikonen (2020) yhtyvät tähän ajatukseen, jossa kehittämissprosessin luotettavuuden arviointi on kehittämistyössä tärkeää. Luotettavuuden arviointi kohdistuu koko kehittämistyön prosessin johdonmukaisuuteen sekä systemaattisuuteen. (Hyväri & Vuokila -Oikonen 2020.)

Johdonmukaisuus tarkoittaa aineiston keräämisen ja analysoinnin huolellista ja läpinäkyvää kuvaamista. (Toikko & Rantanen 2009, 124.) Johdonmukaisuudessa korostuu myös kehitettävän ilmiön prosessin looginen kokonaisuus (Hyväri & Vuokila - Oikonen 2020). Opinnäytetyössämme kehittämissprosessin kuvaus on avattu päivämäärien mukaan, joka tuo läpinäkyvyyttä ja johdonmukaisuutta kehittämissprosessiin. Kehittämissprosessissa hyödynnetty tieto on kerätty työntekijöiden kanssa käydyn keskustelun pohjalta. Henkilöstön osallistamisessa esiin nousseet asiat on kirjattu ylös mahdollisimman täsmällisesti ja tarkasti, jotta kommenttien asiasisältö on pysynyt mahdollisimman muuttumattomana. Nämä osallistamisessa esiin nousseet asiat on esitelty taulukkomuodossa opinnäytetyössä. Kehittämissprosessimme on edennyt loogisesti ja täsmällisesti palvelen opinnäytetyön tavoitteita sekä tarkoitusta.

Kehittämissyössä korostuu käytännön ongelmanratkaisu sekä tulosten sovellettavuuden arviointi (Hyväri & Vuokila-Oikonen 2020). Kehittämissyönä muodostuneiden tulosten tulisi olla toistettavia eli toinen henkilö pystyisi toistamaan saman prosessin ja saamaan samanlaisia tuloksia (Toikko & Rantanen 2009, 122). Kehittämissyössä toinen henkilö ei välttämättä aina kuitenkaan pysty toistamaan kehittämissprosessia täysin samalla tavalla. Toikko & Rantanen (2009) kirjoittavat, että samanlaisen ryhmäprosessin aikaansaaminen toisella ryhmällä ei ole itsestäänselvyys, vaikka ulkoiset olosuhteet ja tehtävänanto pysyisivät samoina. Ryhmäprosessiin sekä ryhmään vaikuttavat ryhmän jäsenten yksilölliset tekijät sekä erilaiset kulttuuriset ja yhteisölliset tekijät. (Toikko & Rantanen 2009, 123.) Tämä näkyy myös opinnäytetyössämme. Henkilökunnan osallistamisen idea oli sama kummassakin toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatusyksikössä eli kummassakin yksikössä henkilökunta sai etukäteen tiedon opinnäytetyön aiheesta sekä kysymyksistä, joiden avulla aiheita lähdettiin pohtimaan. Kuitenkin kehittämiseen osallistuvien työntekijöiden määrä oli erilainen sekä olosuhteet, joissa osallistaminen tapahtui, olivat erilaiset. Lisäksi tapa, jolla työntekijöiden osallistaminen toteutettiin, oli erilainen, koska osallistamista toteutti kaksi eri opinnäytetyön tekijää. Näitä erilaisia lähtökohtia henkilökunnan osallistamiseen on kuitenkin pyritty avaamaan tarkalla prosessin kuvauksella, joka tuo kehittämistyöhömmme luotettavuutta.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistaminen osana oppaan kehittämissprosessia oli hyödyllinen ja tarkoitustaan palveleva ratkaisu. Osallistamisen avulla työntekijät saatiin osalliseksi oppaan kehittämiseen. Pidimme tätä tärkeänä, koska valmis opas on tarkoitettu varhaiskasvatuksen henkilöstön käyttöön. Henkilöstön mukaan saamisen avulla voitiin varmistaa, että oppaassa on työntekijöitä hyödyttävää ja tukevaa tietoa. Jokainen henkilökunnan osallistamiseen suostunut työntekijä osallistui siihen vapaaehtoisesti, sekä vastaaminen kysymyksiin perustui täysin omaan tahtoon. Osallistujien anonyymiteettiä suojeltiin kommenttien kysymisen

sekä kirjallisen raportoinnin yhteydessä. Henkilökuntaa ei osallistamisessa johdateltu tietynlaisten vastausten antamiseen. Kehittämisprosessia tehtiin kahdessa varhaiskasvatyüksikössä, joten oppaan kehittämiseen on osallistunut melko suurikin määrä työntekijöitä. Oppaasta kysyttiin välipalautetta kummassakin toimeksiantajana toimivassa yksikössä. Välipalautteen määrä oli juuri sopiva tämän oppaan kehittämispöessin kannalta, koska palaute muuttui hyvin samanlaiseksi loppua kohti eli palautteessa ei tullut mitään uutta enää esille. Oli hyvä ratkaisu kysyä palautetta joustavasti arjen tilanteiden lomassa, koska tämä säästi paljon aikaa. Tämänkaltaisen palautteen kerääminen ei mielestämme vaikuttanut palautteen laatuun, koska työntekijät olivat hyvin kiinnostuneita oppaasta ja olivat innolla kommentoimassa ja antamassa palautetta siitä. Opas on herättänyt mielenkiintoa myös välipalautteen kysymisen jälkeenkin työyhteisössä.

Kehittämispöessin tuotoksena muodostuneesta oppaasta rakentui tarkoitustaan hyvin palveleva kokonaisuus. Oppaasta tuli parempi kuin olisimme alussa voineet kuvitella. Opas on tiiviin informatiivinen, joka antaa selkeästi ja kattavasti tietoa maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen liittyen. Oppaan ulkoasun visuaalisuus tekee oppaasta miellyttävän lukea, eikä se vie liikaa huomiota asiasisällöltä. Oppaan asiasisällöstä muodostui kattava sekä kaikin puolin onnistunut. Lukemalla oppaan saa monipuolisen käsityksen maahanmuuttajaperheiden kohtaamisesta. Oppaan onnistuneisuutta tukee myös työntekijöiltä saatu välipalaute.

Kehittämistyön viimeisenä vaiheena on projektin päättäminen ja arviointi. Projekti pyritään lopettamaan aina suunnitellusti. (Toikko & Rantanen 2009, 65.) Tämän opinnäytetyön kehittämispöessi päättyy arviointiin. Opinnäytetyön toimeksiantajilta pyydettiin kirjallinen palaute opinnäytetyöstä. Lisäksi molemmat opinnäytetyön tekijät arvioivat koko opinnäytetyön sekä kehittämispöessin onnistuneisuutta. Valmis opas annettiin varhaiskasvatyüksikköihin tulostettuna versiona sekä sähköisesti linkkinä. Valmis opas esitellään työyhteisölle toukokuussa 2025.

Luotettavuus ja eettiset kysymykset

Kehittämistyössä on tärkeä noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) mukaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteet ovat muun muassa luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11). Olemme kuvanneet tarkasti sekä rehellisesti, miten opinnäytetyön kehittämispöessi on edennyt. Työntekijöille on kerrottu avoimesti sekä tarkasti, miten osallistamisessa esiin nousseita asioita hyödynnetään. Välipalautteen kohdalla työntekijöille kerrottiin, että palautetta hyödynnetään oppaan kehittämiseen, jolloin yksittäistä työntekijää ei voi mitenkään tunnistaa. Opinnäytetyötä varten ei kerätty minkäänlaista aineistoa.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös hankkia työn kannalta oleelliset luvat (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 13). Opinnäytetyötä varten on hankittu tarvittavat luvat

sekä tehty tarpeenmukaiset sopimukset. Toinen opinnäytetyömme toimeksiantajista edellytti tutkimusluvan hakemista, erityisesti työntekijöiden osallistamista varten. Näin ollen hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, työntekijöiden osallistamista varten opinnäytetyöhön haettiin tutkimuslupa. Tutkimuslupahakemus tehtiin huolellisesti ja noudatimme prosessissamme ohjeita, joita lupaan liittyi. Opinnäytetyömme tutkimuslupa koskee vain toista toimeksiantajana toimivaa varhaiskasvatusyksikköä.

Toinen opinnäytetyömme toimeksiantaja ei edellyttänyt tutkimusluvan hakemista. Toimeksiantajan kanssa solmittiin molempia osapuolia sitova toimeksiantosopimus. Toimeksiantajan kanssa sovittiin, että mitään tunnistettavia tietoja, kuten kaupunkia tai varhaiskasvatusyksikön nimeä ei mainita opinnäytetyössä. Lisäksi työntekijöiden osallistaminen toteutettiin viikopalaverin yhteydessä ja opinnäytetyön tekijä kirjoitti keskustelussa ilmi tulleita asioita ylös, joten mitään työntekijöiden tuottamaa kirjallista materiaalia ei hyödynnetty opinnäytetyön tekemisessä. Opinnäytetyötä varten ei myöskään kerätty henkilöstöltä mitään materiaalia.

8.2 Toimeksiantajan arviointi kehittämistyöstä

Osana kehittämisprosessia molemmille toimeksiantajille lähetettiin sähköpostitse opinnäytetyö sekä kehittämistyönä muodostunut opas palautteen saamista varten. Molemmat toimeksiantajat antoivat kirjallisen palautteen valmiista opinnäytetyöstä sekä kehittämisprosessin tuotoksena muodostuneesta oppaasta. Palautetta opinnäytetyöstä toimeksiantajat antoivat Työelämän palaute- lomakkeen kautta.

Palautteen mukaan kummassakin toimeksiantajana toimivassa varhaiskasvatusyksikössä kehittämämme opas aiotaan ottaa käyttöön. Toisessa yksikössä opasta on tarkoitus hyödyntää soveltuvien osien syksyn koulutuksissa. Lisäksi opinnäytetyön tekijä jakaa opasta yksikössä muulle henkilökunnalle. Tämän lisäksi opasta voidaan hyödyntää yksikön omissa sosionomien palaverissa.

Toisen toimeksiantajan palautteen mukaan opinnäytetyö ei sinänsä antanut mitään uutta tietoa monikulttuuriseen yksikköön, mutta toimeksiantaja piti todella hienona, että kaikki on nyt havainnollistettuna ja tiivistettynä. Tämän koettiin hyödyttävän yksikköä tulevaisuudessa. Toisen palautteen mukaan uutta oli se, miten erilaisia yksiköitä Pirkanmaalla on liittyen maahanmuuttajataustaisiin lapsiin sekä perheisiin. Lisäksi palautteen mukaan maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on kasvanut, mutta työntekijöiden osaaminen heidän kohtaamisessaan ei ole lisääntynyt samassa suhteessa. Lisäksi työstä kehuja keräsi sosionomin rooli maahanmuuttajaperheen kohtaamisessa ja tukemisessa. Toimeksiantaja nosti palautteessaan myös esille traumaperheiden kohtaamisen ja erityisesti sen, miten näiden perheiden kohtaamiseen ei varhaiskasvatuksessa ole ollut riittävästi koulutusta.

Saimme palautetta myös yhteistyön tekemisestä toimeksiantajien kanssa. Toinen toimeksiantaja koki yhteistyön sujuneen mainiosti. Palautteen perusteella kiitosta keräsi myös toimeksiantajan pitäminen ajan tasalla työstä ja siihen liittyvistä vaiheista. Kiitosta keräsi myös se, että opinnäytetyön aihe on mietitty yhdessä heidän tarpeitaan vastaavaksi. Toisen palautteen mukaan aikaa yhteistyölle oli vähän, mutta käytettävissä oleva aika käytettiin, tiivistä keskustellen. Keskusteluja käytiin pieni hetki kerrallaan.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin käytännön työelämän tarpeista. Suomessa ulkomaalaistaustaisten lasten määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmeninä (Pietiläinen & Wallenius 2023), mikä näkyy selvästi myös varhaiskasvatuksen kentällä. Yhä useammat maahanmuuttajaperheiden lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen, mikä puolestaan luo uusia osamistarpeita varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Näistä käytännön haasteista ja havainnoista on saanut alkunsa myös tämä kehittämistyö, jonka lopputuloksena on syntynyt opas varhaiskasvatukseen käyttöön. Opas pohjautuu vahvasti varhaiskasvatustilain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöihin ja arvolähtökohtiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan kulttuurinen monimuotoisuus nähdään varhaiskasvatuksessa rikkautena ja voimavarana. Lisäksi jokaisella lapsella on oikeus omaan kieleensä ja kulttuuritaustansa. Varhaiskasvatuksessa pyritään arvostamaan ja hyödyntämään yhteisön monimuotoisuutta osana oppimisympäristöä ja pedagogista toimintaa. (Opetushallitus 2022, 34.)

Maahanmuuttajaperheiden kohtaamisen lisäksi tässä opinnäytetyössä oli myös tärkeä nostaa varhaiskasvatuksen sosionomin ainutlaatuista ja tärkeää osaamista esille liittyen maahanmuuttajuuteen. Kuten Talentian (2024) ja Soamkin (2023) julkaisuissa, myös tämän opinnäytetyön kehittämisprosessin myötä sosionomin osaaminen tuli näkyväksi. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on merkittävä rooli varmistaa maahanmuuttajataustaisten perheiden kuulluksi tuleminen sekä osallisuus. Varhaiskasvatuksen sosionomi voi esimerkiksi tehdä monialaista yhteistyötä vastaanottokeskusten kanssa, jos maahanmuuttajaperhe on heidän asiakkuudessaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin työn keskiössä onkin perhe ja heidän hyvinvointinsa. Monessa kunnassa ja kaupungissa on tehty tai on tekeillä varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva, jossa on hyvä huomioida maahanmuuttajataustaiset perheet.

Kuten moneen kertaan tässä opinnäytetyössäkin on todettu, kohtaaminen on avain toisen ihmisen kuulluksi ja nähdyksi tulemiseen. Kohtaamisen avulla luodaan ja rakennetaan siltoja erilaisten kulttuurien sekä kielellisten taustojen välille. Kohtaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä kykyä asettua toisen ihmisen asemaan sekä tiedostaa toisen ihmisen kokemukset ja tarpeet. Halme ja Vataja (2011, 54) kirjoittivat, miten kulttuurien välisessä viestinnässä tulee arvostaa ja kunnioittaa toista ihmistä. Tähän liittyy myös kyky tunnistaa ja kunnioittaa erilaisia arvoja, normeja ja käytäntöjä mitkä vaikuttavat ihmisten käyttäytymisen

taustalla. Näin ollen toisen ihmisen kuunteleminen ei tarkoita vain sanoja, vaan kaikkea sitä mitä sanottujen sanojen taakse jää. Kohtaamisen tärkeys on asia, jota ei voi koskaan korostaa liikaa. Voisikin sanoa, että on työntekijän ammatillisuutta palata, tasaisin väliajoin aiheen pariin sekä reflektoida omaa tapaansa kohdata toisista kulttuureista ja maista tulevia ihmisiä.

Maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on tutkittu viime vuosina melko paljon, mutta tietyistä aiheista olisi hyvä kerätä lisää tietoa. Islamin vaikutuksista ja näkymisestä varhaiskasvatuksessa löytyi hyvin vähän tietoa, vaikka varhaiskasvatukseen tulee paljon lapsia muslimiperheistä. Myöskään esimerkiksi ukrainalaisista suomalaisessa varhaiskasvatuksessa löytyi hyvin vähän varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista tukevaa tietoa. Opinnäytetyön perusteella aiheeseen liittyen nousi muutamankin jatkokehitysehdotus. Opinnäytetyössä nousi esille mahdollisia traumoja kohdanneiden maahanmuuttajalasten ja perheiden kohtaaminen. Jatkokehitysehdotuksena voisikin olla vielä tarkemmin selvittää esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista liittyen traumataustaisten lasten kohtamiseen. Lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstö voisi hyötyä muistakin maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja perheisiin liittyvästä materiaalista. Toisena jatkokehitysehdotuksena voisi olla myös erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten tukeminen osaksi varhaiskasvatus ryhmää. Lisäksi opinnäytetyön pohjalta kehittämisehdotuksena nousi esille se, että tämän opinnäytetyön tiimoilta valmistuneesta oppaasta voisi tehdä vielä kohdennetumman version esimerkiksi maahanmuuttajataustaisen lapsen kohtaamisen näkökulmasta. Tämä voisi myös muodostaa jatkumon aiheen parissa, koska nyt valmistuneen oppaan näkökulma on enemmänkin koko perheen kohtaamisessa yleisellä tasolla. Toki oppaassa on myös sivuttu hieman maahanmuuttajataustaisten lasten kohtaamista.

Tulevaisuudessa maahanmuuttajataustaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa ei tule ainaakaan laskemaan, vaan se tulee todennäköisesti vielä kasvamaan entisestään. Panostamalla varhaiskasvatuksen henkilöstön maahanmuuttajuus osaamiseen tuetaan parhaiten maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutumista Suomalaiseen yhteiskuntaan. Perheitä tukemalla ja heidän kohtamiseensa panostamalla voidaan ennaltaehkäistä matalalla kynnyksellä mahdollisia haasteita. Kun panostetaan maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtamiseen, tuetaan samalla näiden perheiden lasten hyvää ja kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä heidän uudessa kotimaassaan.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön aiheen valinta oli onnistunut, koska aihe on hyvin ajankohtainen tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa. Toinen opinnäytetyön tekijä oli alkuun pohtinut opinnäytetyön aiheeksi hyvin erilaista aihetta. Toisen opinnäytetyön tekijän ehdottaessa aiheeksi

maahanmuuttajuutta, myös toinen opinnäytetyön tekijä innostui aiheesta. Aiheena maahanmuuttajuus varhaiskasvatuksessa osoittautui hyvin kiinnostavaksi ja monitahoiseksi ilmiöksi, johon syventyminen vei mukanaan. Aiheen kiinnostavuutta lisäsi myös se, että kehittämistyö ja aihe liittyi kiinteästi oman työn kehittämiseen. Toimeksiantajien kanssa käytiin alussa muutamakin keskustelu aiheesta ja siitä, mikä opinnäytetyön näkökulma olisi ajatellen varhaiskasvatusyksikön tarpeita. Varsinkin alussa opinnäytetyön tekemiseen haastetta toi se, että opinnäytetyötä tehtiin yhteistyössä kahden varhaiskasvatusyksikön kanssa. Haasteena oli, että aiheesta saatiin kumpaakin toimeksiantajaa palveleva. Näihin alun keskusteluihin meni varsinkin alussa hieman aikaa. Opinnäytetyön aiheen valitsemisen jälkeen yhteistyö oli sujuvaa kummankin varhaiskasvatusyksikön kanssa.

Opinnäytetyöprosessimme on edennyt johdonmukaisesti ja melko jouhevasti eteenpäin ennalta määritellyn aikataulun mukaisesti kevään 2025 aikana. Opinnäytetyön tekijät asuvat eri paikkakunnilla, joten opinnäytetyötä on tehty etänä. Työn tekemisessä on hyödynnetty Teams- kokouksia sekä tekstiviestejä. Varsinkin opinnäytetyö prosessin aluksi hyödynsimme aktiivisemmin Teams- kokouksia, mutta työn edetessä vaihdoimme ajatuksia lähinnä viestein. Opinnäytetyöprosessin aluksi tehtiin työnjakoa kirjoittamisen suhteen, mutta prosessin edetessä kumpikin tekijä sai vapaasti kirjoittaa työtä. Opinnäytetyön tekeminen parin kanssa oli toisinaan hankalaa ja haastavaa. Kumpikin opinnäytetyön tekijä on työstänyt opinnäytetyötä päivätyön ohella, joka omalta osaltaan on vaikuttanut tämän työn tekemiseen. Lisäksi opinnäytetyön tekijöillä oli hyvinkin erilainen tapa tehdä opinnäytetyötä, joka näkyi muun muassa aikatauluissa, opinnäytetyön kirjoittamisessa sekä työnjaossa. Tämä aiheutti haasteita yhteistyösuhteelle. Näitä yhteistyön haasteita olisi voinut ehkäistä se, että työnjakoa kirjoittamisen suhteen olisi tehty vahvemmin ja enemmän koko prosessin ajan. Lisäksi olisimme voineet vielä aktiivisemmin hyödyntää Teams- kokouksia työn tekemisessä. Kaikista vaikeuksista ja haasteista huolimatta parin kanssa opinnäytetyön tekeminen myös antoi paljon. Oli hyödyllistä pohtia aihetta yhdessä sekä jakaa ajatuksia aiheeseen liittyen. Tämä myös tuki opinnäytetyön kehittämistyötä. Näin ollen opinnäytetyön tekeminen opetti myös parityöskentelystä.

Molemmilla opinnäytetyön tekijöillä oli aiemman koulutuksensa vuoksi tietoa maahanmuuttajien kohtaamisesta, varhaiskasvatuksesta sekä monikulttuurisuudesta. Lisäksi toinen opinnäytetyöntekijä työskentelee hyvin monikulttuurisessa varhaiskasvatusyksikössä, joten hänellä oli paljon käytännön kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Molemmat opinnäytetyön tekijät oppivat työtä tehdessään monipuolisesti lisää maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa sekä siitä, mikä merkitys varhaiskasvatuksella voi olla maahanmuuttajataustaisenperheen kotoutumisen kannalta. Opinnäytetyön tekeminen vahvisti myös omaa ammatti-identiteettiä varhaiskasvatuksen sosionomina sekä selkeytti sitä, millainen varhaiskasvatuksen sosionomin rooli maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessä voisi olla. Kokonaisuudessaan koemme, että opinnäytetyön tekeminen antoi meille laajaa osaamista sekä näkemystä

maahanmuuttajataustaisten lasten ja -perheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Kaiken kaikkiaan voisikin sanoa, että opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan hyvin opettavainen kokemus. Molemmat opinnäytetyöntekijät olivat hyvin tyytyväisiä opinnäytetyön sekä oppaan sisältöön.

Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi oli läsnä koko prosessin ajan. Hyväri ja Vuokila-Oikkonen (2020) kirjoittavat, että luotettavuuden ja kehittämistyön tuloksen kannalta on hyvä miettiä, mikä on kehittämistyön tehtävä, mikä on tehtävän kannalta oleellista tietoa, miten tietoa kerätään sekä ketkä tiedon keräämiseen osallistuvat. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020.) Tietoa ja kokemuksia kerättiin varhaiskasvatusyksiköiden henkilökunnalta. Erityisen tärkeää oli kuulla työntekijöiden ajatuksia aiheeseen liittyen, koska valmis opas tulee heidän käyttöönsä. Mielestämme valmiissa työssä tulee hyvin työntekijöiden ääni sekä toiveet oppaan suhteen kuuluville.

Kehittämistyössä korostuu kehittämiseen osallistuvien ihmisten sitoutuminen kehittämisprosessiin. Yleensä kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, jossa kehittäjät osallistuvat toimintaan ja toimijat kehittämiseen. Kehittämisprosessissa mukana olevien ihmisten sitoutuminen aiheeseen, vaikuttaa aineistojen ja tuotosten luotettavuuteen. Kehittämisprosessin luotettavuuden kannalta on tärkeää kertoa myös se, missä vaiheessa toimijat eivät ole osallistuneet aktiivisesti kehittämistyöhön. Kehittämisessä mukana olevien ihmisten sitoutumattomuus voi heikentää kehittämistoiminnan aineistojen, menetelmien sekä tulosten luotettavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 124.) Opinnäytetyöllämme oli alusta asti vahva toimeksiantajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön tuki. Toimeksiantajien ja muun henkilöstön kiinnostus, innostus sekä sitoutuminen aihetta kohtaan olivat havaittavissa osallistaessamme heitä kehittämistyössämme. Työntekijöitä osallistettiin niin oppaan kehittämisvaiheessa, mutta myös kysymällä heiltä välipalautetta oppaasta. Olimme tyytyväisiä varhaiskasvatuksen henkilökunnan osallistumisen määrään sekä kommenttien laatuun. Kommentit antoivat hyviä oivalluksia ja vaikuttivat koko oppaan rakentamiseen. Molemmissa varhaiskasvatusyksiköissä oli selkeästi mietitty opinnäytetyön aihetta ennakkoon annettujen kysymysten pohjalta. Henkilöstö antoi myös laajaa ja monipuolista palautetta sekä kehittämisehdotuksia oppaaseemme, jotka hyödyttivät oppaan valmistumista lopulliseen muotoonsa. Työntekijöiden osallistaminen avasi opinnäytetyön aihetta vielä enemmän sekä toi työhön uusia ulottuvuuksia.

Kuten myös kehittämisprosessin eettisyyttä arvioitaessa, myös koko opinnäytetyössä korostui hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Opinnäytetyön vaiheet on raportoitu selkeästi bulbiin ja ne ovat siellä kaikkien tarkasteltavissa. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti toisten tutkijoiden saavutukset tulee ottaa huomioon tarkoin lähdeviittein tekstissä sekä esittämällä omat ja toisten tulokset oikeassa valossa (Vilka 2021, 42). Opinnäytetyössä on

noudatettu tarkkaa sekä täsmällistä lähdeviittaustekniikkaa, jotta lähteisiin perustuva teksti erottuu opinnäytetyöntekijöiden omasta tekstistä.

Kokonaisuudessaan koemme opinnäytetyön onnistuneen hyvin sekä olemme hyvin tyytyväisiä sen tekemisen prosessiin ja lopulliseen tuotokseen. Portfolion rakenne on mielestämme johdonmukainen ja helposti lähestyttävä. Bulbissa olevat johdanto, tietoperusta, tuotos, johtopäätökset ja pohdinta sekä lähteet muodostavat kokonaisuuden, jota alasivuineen on helppo tarkastella ja löytää etsimänsä asia. Mielestämme opinnäytetyön kehittämistyö vastaa hyvin alussa määriteltyihin tavoitteisiin ja tarkoitukseen sekä siihen, mitä toimeksiantajan kanssa sovittiin aiheesta.

Työelämäpalautteen merkitys osana kehittämistyötä

Opinnäytetyöstä saamamme toimeksiantajien palaute oli melko lyhyttä. Tähän voi vaikuttaa osaltaan se, että kevät on todella kiireistä aikaa varhaiskasvatusyksiköiden johtajille. Ehkä tämä myös osaltaan vaikutti siihen, että yhteistyötä ei pystytty tekemään toimeksiantajien kanssa niin tiiviisti ja aktiivisesti, kuin alussa toivoimme ja ajattelimme. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa keskittyi sekä korostui enemmänkin opinnäytetyö prosessin alussa. Muuten yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli enemmänkin tiedotusluontoista siitä, missä kohtaa työtä etenemme. Tarvittaessa kuitenkin arjen lomassa pystyimme keskustelemaan lyhyesti joistakin opinnäytetyöhön liittyvistä kysymyksistä. Sama asia oli tuotu ilmi myös toimeksiantajien antamassa palautteessa.

Palautteen perusteella nousi esille, että opinnäytetyössä muodostunut opas aiotaan ottaa käyttöön varhaiskasvatuksen kentällä. Tämä osaltaan osoittaa työemme hyödyllisyyttä sekä hyödynnettävyyttä varhaiskasvatuksen kentällä. Palautteesta nousi myös esille, miten valmista opasta pystyy hyödyntämään myös tulevaisuudessa. Näin ollen voisi ajatella, että opinnäytetyöllämme on jatkumo ja se tulee oikeasti käyttöön sekä vastaa varhaiskasvatuksessa olevaa tarvetta.

Työelämä palautteessa saimme myös kehuja varhaiskasvatuksen sosionomin roolin esittelemisestä liittyen maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiseen ja tukemiseen. Tämä tuo opinnäytetyöhömmme yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Monessa kunnassa ja kaupungissa on jo olemassa varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Kuitenkin käytännössä varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva voi olla vielä hieman epäselvä verrattuna muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtäväkuviin. Opinnäytetyömme tuo selkeästi esille, mikä voisi olla varhaiskasvatuksen sosionomin rooli maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa, kun perheen lapsi aloittaa ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön hyödyllisyyden arviointi ja jatkokehittämisehdotukset

Opinnäytetyön toimeksiantajat hyötyvät opinnäytetyön kehittämisprosessissa muodostuneesta tiedosta. Maahanmuuttajaperheiden kohtaamista sekä yleisestikin maahanmuuttajuutta on tärkeä nostaa aiheena esille, koska toisinaan se voi jäädä hieman taka-alalle varhaiskasvatuksessa. Erityisesti yksiköissä, joissa ei ole paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden määrässä on paljon alueellista sekä kaupunkikohtaistakin vaihtelua. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka valmistautuneita varhaiskasvatusyksiköiden henkilökunta on kohtaamaan maahanmuuttajataustaisia perheitä. Valmiin oppaan hyödynnettävyyttä lisää sen jakaminen toimeksiantajille niin sähköisenä kuin paperisena versiona. Voisikin sanoa, että valmiista oppaastamme hyötyvätkin eniten varhaiskasvatusyksiköt, joissa ei ole paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Opas on kehitetty näistä lähtökohdista käsin, joten tämän työn toimeksiantajia opas palvelee hyvin. Kuitenkin kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät hyötyvät yksiköstä huolimatta esimerkiksi kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvistä asioista, joita valmiissa oppaassa on myös käsitelty.

Toisessa toimeksiantajan toimivassa yksikössä tulostetaan yksi kopio valmiista oppaasta koko varhaiskasvatusyksikön käyttöön. Valmis opas sijoitetaan esimerkiksi kahvihuoneeseen, jossa se on koko yksikön käytettävissä sekä nähtävillä. Sähköinen versio oppaasta toimitetaan varhaiskasvatusyksikön johtajalle. Valmis opas ja valmistunut opinnäytetyö on tarkoitus esitellä lyhyesti työyhteisölle toukokuun aikana viikkopalaverin yhteydessä.

Toisessa varhaiskasvatusyksikössä valmis opas on tarkoitus lähettää sähköpostitse jokaisen ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalle sekä tulostaa useampi kopio jaettavaksi jokaiseen varhaiskasvatusyksikön ryhmään. Valmis opas ja valmistunut opinnäytetyö jaetaan sähköisesti varhaiskasvatusyksikön johtajalle. Molemmat opinnäytetyöntekijät myös muistuttavat jatkossa sopivien tilaisuuksien tullen oppaastamme. Opas on tallennettuna bulbissa sekä liitettyä Theseuksessa julkaistuun opinnäytetyöhömmö.

Lähteet

Kirjalliset

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Kariston Kirjapaino Oy; Hämeenlinna

Karlsson, L., Kangas, J. & Lastikka, A-L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. 1. painos. Otava kirjapaino; Keuruu

Kivijärvi, T. 2020. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Hujala, E. & Turja, L. 5. uudistettu painos. PS-kustannus: Latvia.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007:62. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 26.2.2025

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print; Tampere

Vilka, H. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2021

Sähköiset

Arvola, O (2021) Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana. Viitattu 1.2.2025 [Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana](#)

Eronen, E. & Alho, R. 2025. Suomen somaliäitien kokemukset arjesta ja työmarkkinoille kiinnittymisestä. Viitattu 26.2.2025. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Maahanmuuttajataustaiset_lapset_ja_perheet_palvelujarjestelmassa_-_asiantuntijoiden_nakokulmia.pdf

Heikkilä-Daskalopoulos, S. 2008. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet palvelujärjestelmässä - asiantuntijoiden näkökulmia. Viitattu 24.2.2025.

Hyväri, S. & Vuokila-Oikonen, P. 2020. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Viitattu 9.2.2025. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>

Jyväskylän yliopisto. 2025. Laadullinen tutkimus. Viitattu 5.4.2025. <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jääskinen, A-M. 2022. Kun yhteistä kieltä ei ole- traumataustaisen lapsen ryhmään tulo voi herättää ammattilaisessakin epävarmuutta. 29.4.2025 [Kun yhteistä kieltä ei ole - traumataustaisen lapsen ryhmään tulo voi herättää ammattilaisessakin epävarmuutta - Tunne ja Taida Oy](#)

Kollani, T. & Mustiala, I. 2024. Monikulttuuristen perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 9.3.2025. [Kollani_Mustiala.pdf](#)

Krishnamoorthy, G. Ayre & K. Schimke, D, 2023. Trauma informed education Viitattu 30.4.2025. [Trauma Informed Classroom Management with Betsy de Thierry - Trauma Informed Education](#)

Laakso, V. 2021. Maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa Viitattu 9.3.2025. [Etunimi Sukunimi](#)

Linna, M. 2024. Yhteenveto Niitty 2 -hankkeessa tuotettavan ohjausmateriaalin tarpeista aiemman tutkimustiedon ja Bikva-haastattelujen pohjalta. Viitattu 2.3.2025. [4d4ec4f3-yhteenvetoartikkeli_tutkimustieto-ja-bikva_ml.pdf](#)

Leppänen, S. 2020. Kohtaamisen tärkeys. LAB Pro. Viitattu 6.3.2025. <https://www.la-bopen.fi/lab-pro/kohtaamisen-tarkeys/>

Lääkäriliitto 2021. Poikien ympärileikkaus. Viitattu 26.2.2025. [Poikien ympärileikkaus | Lääkäriliitto - Lääkärin etiikka -kirja](#)

Opetushallitus. 2024. Maahanmuuttotoustaaiset oppijat varhaiskasvatuksessa. Viitattu 28.1.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotoustaaiset-oppijat-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus. 2024. Inklusiivinen varhaiskasvatus ja esiopetus huomioi lapsen sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä- uudelta sivustolta tukea inklusion toteuttamiseen. Viitattu 15.5.2025. [Inklusiivinen varhaiskasvatus ja esiopetus huomioi lapsen sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä - uudelta sivustolta tukea inklusion toteuttamiseen | Opetushallitus](#)

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Pietiläinen, M. 2022. Suomen lapset- vähenevä mutta moninaistuva joukko. Tilastokeskus. Viitattu 15.2.2025. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/suomen-lapset-vaheneva-mutta-moninaistuva-joukko>

Pietiläinen, M. & Wallenius, M. 2023. Lasten osuus väestöstä laskenut tuntuvasti - joka kymmenes on ulkomaalaistaustainen. Tilastokeskus. Viitattu 15.2.2025. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/lasten-osuus-vaestosta-laskenut-tuntuvasti-joka-kymmenes-on-ulkomaalaistaustainen>

Raivio, A (2024) Osallistuen töissä. Matkalla tulevaisuuteen- osallistuva työote kehkeytyvän oppimisen mahdollistajana. Viitattu 6.2.2025. [Matkalla tulevaisuuteen - osallistuva työote kehkeytyvän oppimisen mahdollistajana - Osallistuen töissä](#)

Räty, M. Lassila, L. Pirinen, A. Saraste, S. (2021) Monikulttuurinen perhetyö varhaiskasvatuksessa- Käytännön vinkkejä ja esimerkkejä. Viitattu 4.2.2025. [Laurea Julkaisut 170.pdf](#)

SOAMK. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Viitattu 27.2. 2025. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten psykososiaalinen tukeminen. Opas seurakuntien työntekijöille ja vapaaehtoisille. Kirkkohallitus. 29.4.2025. <https://evl.fi/documents/1327140/43526368/Turvapaikanhakijoiden+ja+pakolais-ten+psykososiaalinen+tukeminen.pdf/fef4ad45-e6f1-b0ad-e222-6386a96ed81c?t=1540813277000>

Suomen pakolaisapu. 2025. Pakolaisuus Suomessa. Viitattu 29.4.2025. [Pakolaisuus Suomessa - Suomen Pakolaisapu](#)

Talentia. 2024. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Viitattu 25.1.2025. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>

THL. 2023. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Käsitteet. Viitattu 28.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>

THL. 2025. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen eli ympärileikkaus. Viitattu 27.2.2025. [Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen eli ympärileikkaus - THL](#)

THL. 2024. Tyttöjen sukuelinten silpominen. Viitattu 27.2.2025 [Tyttöjen sukuelinten silpominen - THL](#)

THL. 2023. Varhaiskasvatuksessa. Viitattu 27.2.2025 [Varhaiskasvatuksessa - THL](#)

Tilastokeskus. 2025. Kuolleisuus vähentynyt vuonna 2024 selvästi koronavuosisista. Viitattu 15.2.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm0njmwfzjbik07w2ll48li7f>

Traumainformoitu toivo. 2025. Traumatietoisuuden merkitys varhaiskasvatuksessa ja perheyössä. 28.4.2025. [4. Traumatietoisuuden merkitys varhaiskasvatuksessa ja perheyössä - Traumainformoitu toivo](#)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 25.1.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Turtiainen, K. Hiitola, J. (2015) Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille. Viitattu 25.2.2025. [TEMjul_68_2015_web_17112015.pdf](#)

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2024. Kotoutuminen.fi. Keskeiset käsitteet. Viitattu 15.3.2025. <https://kotoutuminen.fi/keskeiset-kasitteet>

Varhaiskasvatuslaki. 540/2018. Finlex. Viitattu 26.1.2025 [Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Väestöliitto 2024. Arvostava kohtaaminen. Viitattu 8.3.2025. <https://www.vaestoliitto.fi/ammatillaiset/lasten-kehotunnekasvatus/ymparisto/arvostava-kohtaaminen/>

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa

Tampereen kaupunki
PL 487, 33101 TAMPERE

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

5 (5)

8 PÄÄTÖS

Tutkimuslupa myönnetään

Tutkimuslupaa koskevat seuraavat ehdot:

1. Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan EU:n yleistä tietosuojasetusta sekä tietosuojalakiä..
2. Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan EU:n yleisen tietosuojasetuksen sekä tietosuojalain edellyttämällä tavalla.
3. Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan.
4. Tutkimuslupa ei oikeuta hakemaan tietoja rekisteritietojärjestelmistä. Henkilörekisteritietojen käyttö edellyttää, että tutkimusluvan lisäksi on myönnetty erillinen lupa henkilötietojen käyttöön tutkimuksessa ja hakija on allekirjoittanut tietojen ja tietojärjestelmien käyttö- ja salassapitositoumuksen.
5. Tutkimuksen valmistumisesta ilmoitetaan ja valmis tutkimusraportti toimitetaan tutkimuksen yhteyshenkilölle sekä linkki digitaalisesti saatavaan tutkimukseen lähetetään osoitteeseen tietojohtaminen@tampere.fi.
6. Jos tutkimus keskeytyy, siitä ilmoitetaan yhteyshenkilölle ja tutkimusluvan myöntäjälle.
7. Lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan. Tällöin luvansaajan on palautettava tutkimusta varten saamansa tiedot.

Lisätietoja: -

Kielteisen päätöksen perustelut ja valitusosoitus -

Päätöksen tekijä

5.3.2025

Päiväys

Suvi Mironoff, koordinaattori
Allekirjoitus ja virkanimike

Liite 2: Valmis opas

Maahanmuuttajaperheet varhaiskasvatuksessa

–opas maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen
varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Eeva Paalby

Janne Leponiemi & Saara Ronkainen
Varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutus
Opinnäytetyö, 2025
Laurea-ammattikorkeakoulu

1

Sisällysluettelo

Lukijalle	3
Tärkeitä käsitteitä	4
Mitä on kohtaaminen?	5
Kulttuurien välinen viestintä vaikuttaa kohtaamiseen	6
Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen tukena	7
Maahanmuuttajataustainlapsi osana ryhmää	8
Yhteistyö perheen kanssa	9
Hyödyllistä perustietoa	10
Traumainformoitu työote varhaiskasvatuksessa	11
Materiaalia liittyen traumoihin ja niissä tukemiseen	12
Islam varhaiskasvatuksessa	13
Ukrainalaiset varhaiskasvatuksessa	14
Lähteet	15
Lopuksi	17

2

Lukijalle

Tämä opas on tarkoitettu varhaiskasvatuksen henkilöstölle maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamisen tueksi. Oppaan tarkoitus on tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaamaan sekä ottamaan vastaan maahanmuuttajataustainenlapsi tämän aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Aihe oppaaseen on noussut työelämän tarpeista lähtöisin.

Tämä opas sisältää käytännön vinkkejä ja teoriaa liittyen maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Oppaassa on esitelty muun muassa mitä tarkoitetaan kohtaamisella sekä mitä asioita tulisi huomioida kulttuurien välisessä viestinnässä. Tämän lisäksi esiin on nostettu perheiden kanssa tehtävä yhteistyö sekä varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen liittyen maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja perheisiin varhaiskasvatuksessa. Maahanmuuttajuuden syyt voivat olla hyvin moninaisia, joten oppaassa on huomioitu mahdollisia traumoja kokeneen maahanmuuttajataustaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Työntekijöiden tueksi oppaaseen on kerätty linkkejä ja materiaaleja mahdollisia traumoja kokeneen lapsen kohtaamisen tueksi. Materiaalin avulla aiheeseen on mahdollista tutustua tarkemmin.

Tämä opas on osa kehittämispohjaista opinnäytetyötämme, joka liittyy varhaiskasvatuksen sosionomin osaajakoulutukseen. Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä kahden eri Pirkanmaalaisen varhaiskasvatusyksikön kanssa.

Tärkeitä käsitteitä

Oheessa on avattu tämän oppaan kannalta tärkeimmät käsitteet, jotka ovat maahanmuuttaja, kotoutuminen, varhaiskasvatus sekä traumainformoitu työote. Nämä käsitteet muodostavat pohjan oppaan aiheen ymmärtämiselle.

Maahanmuuttaja:

on ihminen, joka on muuttanut maasta toiseen. Muuton syynä voivat olla esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus.

(Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2023).

Kotoutuminen on prosessi, joka tapahtuu vuorovaikuttaisesti maahanmuuttajan sekä yhteiskunnan kanssa. Kotoutumisen päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan sekä omaksuu yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024.)

Varhaiskasvatuksella

tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka.

(Varhaiskasvatulaki 540/2018, 25)

Traumainformoitu työote

tarkoittaa traumataustan vaikutusten huomioimista ja traumamekanismien tiedostamista asiakkaan kanssa työskennellessä. Tärkeää on tiedostaa trauman vaikutus ihmisen käytökseen, joka auttaa vähentämään väärinkäsityksiä tilanteissa, jossa ihminen toimii vastoin odotuksia.

(Turun eräi- ja turekotti ry 2024)

Mitä on kohtaaminen?

”Puhu niin, että toinen haluaa kuunnella.
Kuuntele niin, että toinen haluaa puhua”

Kohtaaminen on tilanne, jossa ihmiset kuuntelevat toisiaan, haluavat tulla ymmärretyiksi ja ymmärtää toisiaan. Kohtaaminen on vuorovaikutusta, johon vaikuttaa eläytymiskyky, tilanneherkkyys sekä toisen ihmisen kokemusten ymmärtäminen. Kuuntelemalla toista ihmistä voidaan vähentää väärinkäsityksiä sekä parantaa tiedonkulkua.

Maahanmuuttajaperheen vanhemmalle on tärkeää tulla kohdatuksi, ilman pelkoa joutua kritiikin tai negatiivisen asenteen kohteeksi. Tärkeää on kunnioittaa vanhempaa ja hänen vanhemmuutta, koska se luo pohjan toimivalle yhteistyösuhteelle.

(Leppänen 2020; Väestöliitto 2020)

Kohtaamisen merkitys korostuu varhaiskasvatuksessa. Kohtaaminen rakentaa luottamusta sekä työntekijän, että lapsen huoltajien välille. Varhaiskasvatuksessa kohtaamisen pitäisi olla avointa, arvostavaa sekä tasavertaista. Myö lapset tulisi kohdata sensitiivisesti ja myönteisesti, joka vaikuttaa lapsen osallisuuden kokemukseen.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

Lisäksi:

- Älä oletta tai arvaa.
- Vältä nopeita tulkintoja, koska silloin ei kuule tai ymmärrä mitä toisella on sanottavaa
- Jätä omat asenteet ja arvot syrjään
- Ole kiinnostunut mitä toisella on sanottavana
- Huomioi myös sanaton viestintä osana kohtaamista

(Leppänen 2020)

Työntekijänä on hyvä muistaa **kohtaamiseen** liittyvä **kolmen K:n periaate**:

- Kunnioita
- Kuuntele, mitä toisella on sanottavana
- Kysy, jos et tiedä.

(Väestöliitto 2024)

Kulttuurien välinen viestintä vaikuttaa kohtaamiseen

Erilaisissa kulttuureissa on toisistaan poikkeavia tapoja viestiä toisten ihmisten kanssa. Tämä väistämättä vaikuttaa ihmisten kohtaamiseen ja kohtaamisissa muodostuviin vuorovaikutussuhteisiin.

Kulttuurien välisessä viestinnässä on tärkeä tiedostaa omat kulttuuriasenteet ja mahdolliset ennakkoluulot. Usein väärinkäsityksiä pääsee syntymään, kun ei tunnisteta kommunikoinnin eroja. Monissa kulttuureissa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota säätelevät tarkat säännöt ja käyttäytymiskuviot.

[Halme & Vataja 2011]

Tärkeää huomioida kulttuurien välisessä viestinnässä:

- Toisen ihmisen arvostaminen & aito kunnioitus
- Avoimet ja lämpimät vuorovaikutussuhteet
- Kielellinen ja ei-kielellinen viestintä (esim. eleet, ilmeet, katse, kehonasento, äänensävy)
- Keskinäisen ymmärryksen tukeminen, kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen
- Tuen ja yksilöllisen huomion antaminen
- Perheen osaamisen ja vahvuksien tukeminen

(Karlsson ym. 2021 ; Halme & Vataja 2011.)

Kulttuurien väliseen viestintään ja tapaan olla vuorovaikutuksessa vaikuttaa, eläkö ihminen yhteisöllisyyttä vai yksilökeskeisyyttä korostavassa kulttuurissa.

Vuorovaikutuksen laatuun vaikuttaa myös eri kulttuurien suhtautuminen valtaan, ns. suuren valtaetäisyyden kulttuurit ja alhaisen valtaetäisyyden kulttuurit. Valta voi perustua ikään, sukupuoleen tai koulutukseen. Suuren valtaetäisyyden kulttuureissa valtarakenteet ovat selkeä osa yhteiskuntaa. Alhaisen valtaetäisyyden maissa korostetaan tasa-arvoa ja arvovalta perustuu koulutukseen, kuten Suomessa.

[Halme & Vataja 2011]

Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen tukena

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävä varhaiskasvatuksessa on tukea lasta ja perhettä kohti yhteisön jäsenyyttä muuttuvassa yhteiskunnassa vahvistaen tähän tarvittavia taitoja, valmiuksia ja osaamista. Varhaiskasvatuksen sosionomi edistää lasten ja perheiden hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Varhaiskasvatuksen sosionomilla on erityistä koulutuksen mukana tuomaa osaamista kohdata maahanmuuttajataustainen lapsi ja perhe, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaamista varhaiskasvatuksessa ovat muun muassa kulttuurisen moninaisuuden osaaminen. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaa kuuluvat myös lapsiryhmän kasvatus- ja opetustehtävien lisäksi perhetyön ja lastensuojelun osaamisen hyödyntäminen sekä monialainen yhteistyö.

(Talentia 2024.)

Varhaiskasvatuksen sosionomi osana varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä:

Vastaa kulttuurisen moninaisuuden huomiomisesta osana lasten ja perheiden tukemista (Soamk 2023)

Vastaa monialaisesta yhteistyöstä (Talentia 2024)

Vastaa erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien lasten ja perheiden kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta varhaiskasvatuksessa (Talentia 2024)

Tekee perheiden kanssa yhteistyötä (Talentia 2024)

Ymmärtää ja arvostaa kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta (Soamk 2023)

Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomilla on mahdollisuus tukea maahanmuuttajaperheen osallisuutta varhaiskasvatuksen aloituksessa sekä tukea maahanmuuttajaperhettä tutustumaan ryhmän muihin perheisiin. Varhaiskasvatuksen sosionomi voi ohjata perhettä myös tarpeenmukaisiin palveluihin sekä tarvittaessa tehdä yhteistyötä esimerkiksi vastaanottokeskuksen sekä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa.

Maahanmuuttajataustainen lapsi osana ryhmää

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea maahanmuuttajalapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tutustuttaa lapsi suomalaiseen kulttuuriin (Opetushallitus 2024).

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tukea maahanmuuttajalapsen vertaissuhteita, kotoutumista lähiympäristöön sekä vahvistaa hyväksytyksi tulemisen kokemusta

Myönteinen ryhmän ilmapiiri ryhmän aikuisten ja lasten välillä tukee hyvää vuorovaikutusta ja auttaa vieraskielistä lasta pääsemään ryhmän jäseneksi

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää huomioida ja tukea lapsen kulttuurisen identiteetin kehittymistä sekä arvostaa lapsen kulttuuritaustaa

Tärkeä miettiä, miten työntekijät kohtaavat lapsen ensimmäisinä päivinä
Esim. Miettiä kuka auttaa lasta konkreettisesti ensimmäisinä päivinä

Maahanmuuttajataustaiselle lapselle on hyvä tarjota erilaisia itseilmaisun keinoja, joiden avulla lapsen on mahdollista tulla ymmärretyksi ilman yhteistä kieltä. Näitä voivat olla esimerkiksi musiikki, soittaminen, tanssiminen, piirtely, maalaaminen.

Äidinkieli

- Tärkeä tukea lapsen oman äidinkielen oppimista, tilaisuudet oman äidinkielen käyttöön
- Edistää lapsen suomen kielen oppimista

Muita tukikeinoja

- Kuvien käyttäminen
- Pienryhmät --> mahdollistavat osallistumisen kielitaidosta huolimatta
- Päivätoimintojen mahdollisimman samana pysyminen
- Toimintojen selkeys, havainnollisuus, toiminnallisuus

[Kivijärvi 2020]

Kuva: pixabay

Yhteistyö perheen kanssa

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli maahanmuuttajaperheen kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Joissakin tapauksissa varhaiskasvatus voi olla jopa perheen ainoa kiinnike suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaisiin ihmisiin. Hyvä ja tiivis yhteistyö perheen kanssa on myös lapsen etu.

Työntekijänä on tärkeä kiinnittää huomiota maahanmuuttajaperheen kanssa alkuvaiheen yhteistyöhön. Olennaista on, että perheellä sekä varhaiskasvatuksen työntekijällä on käsitys ja tieto toistensa näkemyksistä ja toiminnoista. (Kivijärvi 2020.) Perheelle on hyvä kertoa varhaiskasvatuksen käytännöistä konkreettisesti.

Varhaiskasvatuksen työntekijänä on tärkeä tukea maahanmuuttajaperheen osallisuutta, koska työntekijänä on tärkeässä roolissa siinä, millaiseksi perheen kokemukset osallisuudesta muodostuvat. (Karlsson ym. 2021.)

Perheen kanssa:

- Tärkeä käydä keskustelu perheen kielellisestä ympäristöstä
- Monikielisten- ja kulttuuristen identiteettien muodostumisesta
- Lapsen oman äidinkielen vaiheista ja merkityksestä
- Hyvä käydä keskustelu perheen kasvatuskäytännöistä ja samalla kertoa valtaväestön kasvatuskäytännöistä

(Opetushallitus 2022)

Maahanmuuttajaperheen osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa:

- Tulkin käyttö ja tulkkauksen sovellukset
- Vanhempainyhdistystoiminnassa mukana oleminen
- Joissakin tilanteissa oman kieliset vanhempainillat/keskustelutilaisuudet (Esimerkiksi, jos päiväkodissa on paljon samaa kieltä puhuvia perheitä)

(Halme & Vatoja 2011)

Huomioi perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä:

- Perheen kieli- ja kulttuuritausta
- Jokaisen perheen yksilöllisyys eli samat asiat eivät päde samasta maasta tulleisiin perheisiin
- Jokaisella perheellä on omanlaiset arvot, tavat, toiveet, kasvatuskäytännöt

(Kivijärvi 2020)

Hyödyllistä perustietoa

Kerrospukeutuminen on usein hiljattain maahanmuuttaneille hankalaa ja vaatteita onkin joko liikaa tai liian vähän. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ohjeistus auttaa.

(Turtiainen & Hiitola, 2015.)

Lähtömaiden ruoka on usein erilaista ja mausteisempaa eivätkä päiväkodissa tai koulussa tarjotut ruoat maistu maahanmuuttalapsille kovin hyvin. Erityisesti Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat maahanmuuttajat välttävät usein lihaa, kalaa, maitotuotteita ja kananmunia uskonnollisista tai eettisistä syistä. (Linna, 2024.)

Monet maahanmuuttajaperheet ja erityisesti äidit kärsivät Suomeen tultua yksinäisyydestä ja tukiverkkojen puuttumisesta, sekä lisäksi kotimaan kasvatuskulttuuri on usein paljon yhteisöllisempää. (Turtiainen & Hiitola, 2015.) Varhaiskasvatuksen työntekijät ja erityisesti sosionomit voivat pohtia, mitä toimintaa paikkakunnalla olisi yksinäisyyden ehkäisemiseksi ja ehdottaa näitä perheille.

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on nykyisin paljon lapsia, joille on tehty/tehdään varhaiskasvatuksen aikana poikien ympärileikkaus ja tämä saattaa herättää henkilökunnassa ajatuksia. Toimenpide ei ole Suomen lain vastainen, joten työntekijänä ei tarvitse puuttua tähän.

Tyttöjen ympärileikkauksen riskimaista tulevien lasten vanhempien kanssa kuuluu varhaiskasvatuksessa käydä asiasta keskustelu ja kertoa, että se on Suomessa laitonta. Riskimaita ovat muun muassa Sudan, Somalia, Sierra Leone, Mali ja Egypti. Tyttöjen sukupuolielinten silpominen ja sen valmistelu ovat Suomessa kaikissa muodoissaan tuomittavia tekoja, josta voi saada jopa 10 vuotta vankeutta. Esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma keskustelu on hyvä paikka tälle keskustelulle. Muista käyttää kulttuurisensitiivistä työtettä ja olla kunnioittava. (THL 2024.)

Traumainformoitu työote varhaiskasvatuksessa

Tärkeintä, mitä voit varhaiskasvatuksessa tehdä on olla turvallinen aikuinen tarjoamalla läheisyyttä, hoivaa ja hellyyttä. (Traumainformoitu toivo 2025.)

Huumori ja lapsille hauska toiminta on hyvin kuntouttavaa traumataustaisten lasten kanssa työskennellessä. Kaikki lapset eivät saa naurua ja ilonhetkiä kotonaan.

Työntekijän on pidettävä omasta jaksamisestaan huolta esimerkiksi taukojen ja vapaa-ajan toiminnan kautta, jotta tämä jaksaa työskennellä traumasta oireilevien lasten kanssa.(Traumainformoitu toivo 2025.)

Työntekijöiden on tarkasteltava omaa elinkaartaan ja vahvistettava omaa hyvinvointiaan ja jaksamistaan niin, että on itse riittävän hyvinvoiva ollakseen hyvä aikuinen ryhmässä. Hoitajilla on iso merkitys traumatyön lopputuloksen kannalta.(Traumainformoitu toivo 2025.)

Materiaalia liittyen traumaan ja niissä tukemiseen

Tälle sivulle on kerätty tiivistetysti materiaalia traumaan kohdanneisiin maahanmuuttajalapsiin ja perheisiin liittyen. Artikkeleiden avulla voit tutustua tarkemmin aiheeseen sekä syventää omaa tietämystäsi. Materiaalin tarkoituksena on tarjota tietoa traumaista sekä antaa keinoja ja vinkkejä kohdata traumaan kokenut maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksessa.

- **Kun yhteistä kieltä ei ole - traumataustaisen lapsen ryhmään tulo voi herättää ammattilaisessakin epävarmuutta.** <https://www.tunnejataida.fi/kun-yhteista-kielta-ei-ole-traumataustaisen-lapsen-ryhmyttamisessa-luovat-keinot-tukevat>
- **Trauma ja oppiminen. Tietoa ammattilaisille pakolais- ja turvapaikanhakijalasten ja -nuorten oppimisen tueksi.** <https://www.hdl.fi/trauma-ja-oppiminen/>
- **Lapsen trauma ja miten varhaiskasvatuksessa voidaan tukea.** <https://www.vanhemmudentuki.fi/lapsen-trauma-ja-miten-varhaiskasvatuksessa-voidaan-tukea/>
- **Turvapaikkaa hakevien pakolaislasten ja -nuorten mielenterveys.** <https://www.duodecimlehti.fi/duo96302>
- **Opas stressistä ja traumasta kärsivien pakolaislasten kanssa työskenteleville opettajille. Opetusmateriaalia pakolaisuudesta. UNHCR.** https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2019/10/UNHCR_gloaalikasvatus_Opas_stressista_ja_traumasta_karsivien_pakolaislasten_opetukseen.pdf
- **Näkökulmia monikulttuurisen taustan omaavan lapsen ja perheen tukemiseen. Toim. Niskanen, M. & Åsted, T. 2020 Diakonissalaitos.** https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2020/11/16112020_DI_Raportti_Nakokulmia-monikulttuurisen-taustan-omaavan-lapsen-ja-perheen-tukemiseen_2020.pdf
- **Traumatietoisuuden merkitys varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä.** <https://traumainformoitu.fi/traumatietoisuuden-merkitys-varhaiskasvatuksessa/>

Oheisessa Mieli ry:n oppaassa on käsitelty lyhyesti maahanmuuton kokeneiden lasten mielenterveyden edistämistä, sopeutumista ja traumaoireilua sekä perheiden kohtaamista mielenterveyttä edistäen. Materiaali sisältää aiheesta käytännön tietoa sekä erilaisia harjoituksia ja tehtäviä tehtäväksi yhdessä lapsiryhmän kanssa.

- **Lapsen mieli, kieli ja kulttuuri; opas mielenterveyden edistämiseen varhaiskasvatuksessa.** Nurmi, R. 2019. Suomen mielenterveysseura.

Islam varhaiskasvatuksessa

Tyttöjen pukeutumisessa uskonto saattaa näkyä jo varhaiskasvatuksessa. Muista olla kunnioittava tätä kohtaan.

Ramadan on tärkeä osa islamin uskoa. (Islam-opas 2025), ja vaikka varhaiskasvatukseen lapset eivät paastoakaan, se saattaa vaikuttaa perheeseen. Ruokailujen, päivärutien ja unirytmien muutokset voivat aiheuttaa perheessä väsymystä ja stressiä. Islamin tärkein juhla on Ramadanin päättävä Id Al-Fitr. Tätä juhlaa kannattaa juhla mahdollisuuksien mukaan päiväkodissa mikäli ryhmässä on muslimeja.

Muslimeille pyhä viikonpäivä on perjantai kristittyjen sunnuntain sijaan. Silloin on usein tapana mennä moskeijaan rukoilemaan tai kuunnella saarnoja.(Islam-opas 2025.) Tämä saattaa näkyä varhaiskasvatuksessa poissaoloina.

Ukrainalaiset varhaiskasvatuksessa

Erilaiset juhlat ja niiden perinteet ovat tärkeä osa ukrainalaista kulttuuria. (Starkova. 2024)
Ryhmässä ollessa ukrainalaisia lapsia heidän vanhemmilta kannattaa kysyä tärkeimmistä juhlista ja huomioida ne varhaiskasvatuksessa.

Ukrainassa vietetään myös joulua, mutta joulupukki jakaa lahjat vasta uutena vuotena. Kaupungeissa asuvat ukrainalaiset ovat tapakulttuuriltaan varsin eurooppalaisia ja maalla asuvat hieman enemmän kiinni perinteissään. Ukrainalaisille henkilökohtaisen tilan merkitys on hieman erilainen ja he tulevat monesti esimerkiksi halaamaan ja puhumaan lähelle.

Ukrainan varhaiskasvatuslaissa määritellään, että jokainen lapsi on oikeutettu varhaiskasvatukseen, ja useimmat sinne menevätkin 1–6-vuotiaina ennen koulua. Järjestelmä on paljon enemmän samankaltainen Suomeen verrattuna kuin monen muun maahanmuuttajan lähtömaassa. Isoimpana erona ehkä se, että Ukrainassa lasten vanhemmat tai muut henkilöt voivat halutessaan toimia ryhmässä avustajina. (Opetushallitus. 2025)

Lähteet

- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus.
- Islam-opas. 2000–2025. Viitattu 30.3.2025
<https://www.islamopas.com/hogtider.html>
- Karlsson, L., Kangas, J. & Lastikka, A-L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi.
- Kivijärvi, T. 2020. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Hujala, E. & Turja, L. PS-kustannus: Latvia.
- Leppänen, S. 2020. Kohtaamisen tärkeys. LAB Pro. Viitattu 6.3.2025.
<https://www.labopen.fi/lab-pro/kohtaamisen-tarkeys/>
- Linna, M. 2024. Yhteenvedo Niitty 2 -hankkeessa tuotettavan ohjausmateriaalin tarpeista aiemman tutkimustiedon ja Bikva-haastattelujen pohjalta. Viitattu 26.3.2025. https://projects.tuni.fi/uploads/sites/2136/2136/21/4d4ec4f3-yhteenvedoartikkeli_tutkimustieto-ja-bikva_ml.pdf
- Opetushallitus. 2025. Varhaiskasvatus Ukrainassa. Viitattu 28.3.2025.
<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/varhaiskasvatus-ukrainassa>
- Opetushallitus. 2024. Maahanmuuttotataustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa. Viitattu 28.1.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotataustaiset-oppijat-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Soamk. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Viitattu 13.4. 2025.
<https://www.sosiaalialanverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf>

- Starkova, M. 2024. Juhlapyhien perinteet ovat olennainen osa ukrainan kulttuuriperintöä. Joutsan Seutu 4/2024. Viitattu 29.3.2025
<https://www.joutsanseutu.fi/teksti/juhlapyhien-perinteet-ovat-olennainen-osa-ukrainan-kulttuuriperintoa-6.5.1897.3c6d0bf9c9>
- Talentia. 2024. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Viitattu 25.1.2025.
<https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>
- THL. 2024. Tyttöjen sukelinten silpominen. Viitattu 26.3.2025.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/tyttojen-sukuelinten-silpominen>
- THL 2023. Varhaiskasvatuksessa. Viitattu 26.3.2025
<https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-seksuaali-ja-lisaantymisterveys/tyttojen-ja-naisten-sukuelinten-silpomisen-estaminen/ehkaiseva-tyo/varhaiskasvatuksessa>
- Traumainformoitu Toivo. 2025. Traumatietoisuuden merkitys varhaiskasvatuksessa. Viitattu 24.3.2025. <https://traumainformoitu.fi/traumatietoisuuden-merkitys-varhaiskasvatuksessa/>
- Turtiainen, K. Hiitola, J. (2015) Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille. Viitattu 24.2.2025
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74942/TEMjul_68_2015_web_17112015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Turun Ensi- ja turvakoti ry. Traumainformoitu työote on taito, joka on hyödyllinen ihan kaikille. Viitattu 13.4.2025. <https://tuentu.fi/traumainformoitu-tyoote-on-taito-joka-on-hyodyllinen-ihan-kaikille>.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 13.4.2025.
https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2018/540#OT0_OT0
- Väestöliitto 2024. Arvostava kohtaaminen. Viitattu 8.3.2025.
<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehottuneikasvatus/ymparisto/arvostava-kohtaaminen/>
- Kuvat: Pixabay

Lopuksi

Toivomme, että oppasta on hyötyä työssäsi, kun kohtaat maahanmuuttajataustaisia lapsia ja perheitä. Toivottavasti opas antaa tukea ja varmuutta tähän tärkeään tehtävään.

Haluamme kiittää kaikkia niitä varhaiskasvatuksen työntekijöitä yhteistyöstä, jotka lähtivät innolla mukaan kehittämään ja luomaan tätä opasta. Palautteenne ja ideanne ovat olleet korvaamaton apu tämän oppaan sisällön rakentumisessa nykyiseen muotoonsa.

Itsensä tiedostaminen on avain toisen kohtaamiseen. Silloin en näe sinua itseni lävitse vaan suoraan, sellaisena kuin sinä olet. Sinä vapaudut olemaan sinä kun minä olen minä. En enää käytä sinua vaan kohtaan sinut.

-Terapeutti Tommy Hellsten

